

"Биржа саудасының үлгі қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 30 наурыздағы № 280 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы

Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Сауда және интеграция министрінің 2022 жылғы 19 шілдедегі № 294-НҚ бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 20 шілдеде № 28847 болып тіркелді

ЗҚАИ-ның ескертпесі!

Осы бұйрықтың қолданысқа енгізілу тәртібін 4 т. қараңыз

БҰЙЫРАМЫН:

1. "Биржа саудасының үлгі қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 30 наурыздағы № 280 бұйрығына (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10993 болып тіркелген) мынадай өзгерістер енгізілсін:

тақырыбы мынадай редакцияда жазылсын:

"Биржа саудасының қағидаларын бекіту туралы";

1-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"1. Қоса беріліп отырған Биржа саудасының қағидалары бекітілсін.";

көрсетілген бұйрықпен бекітілген Биржалық сауданың үлгілік қағидалары осы бұйрыққа қосымшаға сәйкес жаңа редакцияда жазылсын.

2. Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігінің Сауда комитеті заңнамада белгіленген тәртіпте:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрықтың ресми жариялануынан кейін оның Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігінің интернет-ресурсында орналастырылуын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының Сауда және интеграция вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік алпыс күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Сауда және интеграция министрі

Б. Сұлтанов

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасы

Бәсекелестікті қорғау
және дамыту агенттігі
"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Индустрия және инфрақұрылымдық
даму министрлігі
"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Қаржы министрлігі
"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Ұлттық экономика министрлігі
"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Экология, геология және
табиғи ресурстар министрлігі
"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Энергетика министрлігі

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің
орынбасары -
Сауда және интеграция министрі
2022 жылғы 19 шілдедегі
№ 294-НҚ бұйрыққа
қосымша
Қазақстан Республикасының
Ұлттық экономика министрінің
міндетін атқарушының
2015 жылғы 30 тамыздағы
№280 Бұйрығымен
бекітілген

Биржалық сауда қағидалары

1-тарау. Жалпы талаптар

1. Осы биржалық сауда қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) "Тауар биржалары туралы" Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Заң) 4-бабының 2-1) тармақшасына сәйкес әзірленді және биржалық тауарлармен биржалық мәмілелер жасау кезінде биржалық саудаға қатысушылар қызметінің тәртібін айқындайды.

2. Осы қағидаларда пайдаланылатын негізгі ұғымдар мен терминдер:

1) биржалық сауда - биржалық сауда-саттықты электрондық нысанда өткізу, Қазақстан Республикасының Тауар биржалары туралы заңнамасына сәйкес мәмілелерді

тіркеу және ресімдеу арқылы тауар биржасында жүзеге асырылатын биржалық тауарларды өткізу жөніндегі кәсіпкерлік қызмет;

2) биржалық брокер (бұдан әрі – брокер) – өз қызметін тауар биржасында жүзеге асыратын және клиенттің тапсырмасы бойынша, оның есебінен және мүддесінде биржалық тауармен мәмілелер жасайтын кәсіпкерлік субъектісі;

3) биржалық дилер (бұдан әрі – дилер) - тауар биржасында өз қызметін жүзеге асыратын және биржалық тауармен өз мүдделері үшін және өз есебінен мәмілелер жасайтын кәсіпкерлік субъектісі;

4) биржалық қамтамасыз ету - жасалатын биржалық мәмілелер бойынша өз міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету ретінде биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасына немесе тауар биржасының клирингтік орталығына қайтарымды негізде енгізетін ақшалай қамтамасыз ету;

5) биржалық сауда – саттықтар-биржалық мәмілелер жасасу процесін автоматтандыруды қамтамасыз ететін тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне берілген электрондық өтінімдер негізінде биржалық тауарлар бойынша мәмілелер жасауға бағытталған, биржалық сауда қағидалары шеңберінде жүргізілетін процесс;

6) тауар биржасының мүшелері – осы қағидаларда белгіленген тәртіппен тауар биржасы аккредиттеген брокерлер, дилерлер, маркет-мейкерлер;

7) сауда лоты - биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімде көрсетілген биржалық тауардың саны еселенген болуға тиіс биржалық тауардың саны;

8) биржалық саудаға қатысушылар - тауар биржасында биржалық сауданың белгіленген қағидалары бойынша өзара іс-қимыл жасайтын клиенттер, брокерлер, дилерлер және маркет-мейкерлер;

9) биржалық тауар – заңда белгіленген шектеулерді ескере отырып, тауар биржасы биржалық саудаға жіберген стандартталған немесе стандартталмаған тауар;

10) жеткізу базистері – сатушы мен сатып алушы арасында тауарды жылжыту жөніндегі міндеттерді бөлуді, тиісті құжаттарды ресімдеуді және көлік шығыстарын төлеуді, тауарға меншік құқығының сатушыдан сатып алушыға өту сәтін, тауардың кездейсоқ зақымдану немесе жоғалу тәуекелін, сондай-ақ жеткізу күнін айқындауды көздейтін сыртқы сауда мәмілесінің шарттары;

11) стандартталған тауар – Еуразиялық экономикалық одақтың сыртқы экономикалық қызметінің бірыңғай тауар номенклатурасына енгізілген және (немесе) бірліктері барлық жағынан бірдей, ұқсас сипаттамалары бар және ұқсас құрауыштардан тұратын біртекті тауар, бұл оларға әртүрлі өндірушілерден шыққан партияларды толық өзара алмастыратын қасиетке ие, сондай функцияларды орындауға мүмкіндік береді, оның ішінде көміртекті тауарлар-Еуразиялық экономикалық одақтың сыртқы экономикалық қызметінің бірыңғай тауар номенклатурасына енгізілген, бірлік;

12) стандартталмаған тауар-стандартталған тауарларды, көміртегі бірлігін, жылжымайтын мүлікті және зияткерлік меншік объектілерін қоспағанда, айналымнан алынбаған немесе айналымда шектелмеген тауар;

13) клиент – Заңда белгіленген тәртіппен биржалық тауармен мәмілелер жасау үшін брокердің қызметтерін пайдаланатын жеке тұлға, оның ішінде дара кәсіпкер ретінде тіркелген немесе заңды тұлға;

14) спот-тауар - тез арада жеткізілетін немесе болашақта жеткізілетін қоймадағы тауар;

15) фьючерстік мәміле - объектісі фьючерс болып табылатын биржалық мәміле;

16) опциондық мәміле – объектісі опцион болып табылатын биржалық мәміле;

17) форвард мәмілесі- объектісі форвард болып табылатын биржалық мәміле;

18) кросс - мәміле-брокер екі түрлі клиенттің тапсырмасы бойынша әрекет ете отырып, сатушы тарапынан да, сатып алушы тарапынан да әрекет ететін биржалық мәміле;

19) өзін-өзі реттейтін ұйым - брокерлердің, дилерлердің, маркет-мейкерлердің және тауар биржаларының ерікті түрде қатысуына негізделген және Заңның 4-бабының 10-2) тармақшасына сәйкес тауар биржалары саласындағы өзін-өзі реттейтін ұйымдардың тізіліміне енгізілген қауымдастық (одақ) нысанындағы коммерциялық емес ұйым;

20) биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінім – биржалық сауда-саттыққа қатысушының биржалық тауарды сату (сатып алу) туралы ұсынысы (офертасы) немесе осы қағидаларға сәйкес биржалық мәміле жасасу үшін қажетті барлық шарттарды қамтитын биржалық тауарды сатып алу (сату) туралы ұсынысты қабылдау туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушының хабарламасы (акцепті);

21) есеп айырысу ұйымы – Екінші деңгейдегі банк немесе банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйым, тауар биржасының клиринг орталығы биржалық сауда-саттықты жүргізу және (немесе) биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру кезінде өзара іс-қимыл жасау тәртібі туралы шарт жасасқан ұйым;

22) ашу бағасы – стандартты аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттық басталатын баға не нақты биржалық сауда-саттықтағы нақты биржалық тауар (тауарлар тобы) бойынша Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі бірінші жасалған биржалық мәміленің бағасы;

23) әлеуетті өнім беруші – жер қойнауын пайдаланушылардың стандартталмаған тауарларды сатып алуы бойынша биржалық мәміле жасасуға үміткер дилер немесе клиент;

24) биржалық алым - тауар биржасы биржалық саудаға қатысушылардан биржалық мәмілені тіркегені үшін алатын комиссия;

25) қосарланған қарсы аукцион режимі-сатушылар мен сатып алушылар бәсекелестігінің нәтижесінде биржалық мәмілелер жасырын жасалатын, ал

стандартталған тауардың бағасы сұраныс пен ұсыныстың тепе-теңдігі деңгейінде белгіленетін сауда режимі;

26) сауда күні - тауар биржасы биржалық сауда-саттықты өткізетін жұмыс күні;

27) сауда қызметін реттеу саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті орган) – сауда қызметі саласындағы мемлекеттік реттеуді және үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

28) сауда режимі - тауар биржасының сауда жүйесінде өтінімдер жариялау және мәмілелер жасасу шарттарының жиынтығы;

29) сауда сессиясы - трейдерлер тауар биржасының сауда жүйесіне биржалық тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер қоятын және олар бойынша биржалық мәмілелер жасалатын сауда күні уақытының кезеңі;

30) стандартты аукцион режимі - биржалық мәмілелер төмендетуге немесе жоғарылатуға арналған аукцион барысында сатып алушы (сатушы) – аукционның бастамашысы үшін ең жақсы баға бойынша жасалатын сауда режимі;

31) тауар биржасының клирингтік орталығы - тауар биржасы клирингтік қызмет көрсету туралы шарт жасасқан дербес клирингтік ұйым;

32) тауар биржасы - акционерлік қоғамның ұйымдық-құқықтық нысанында құрылған, тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып, сауда-саттықты тікелей өткізу арқылы оларды ұйымдастырушылық және техникалық қамтамасыз етуді жүзеге асыратын заңды тұлға;

33) трейдер - биржалық сауда-саттыққа қатысушының атынан мәмілелер жасасуға байланысты іс-әрекеттерді тауар биржасының сауда жүйесінде жүзеге асыруға өзі уәкілеттік берген және тауар биржасы ол белгілеген тәртіппен тіркеген биржалық сауда-саттыққа қатысушының қызметкері;

34) маркет-мейкер - баға белгілеулерді қою және мерзімді келісімшарттарды сатып алу және сату жөніндегі міндеттемелерді қабылдау арқылы биржалық нарықтың өтімділігін қалыптастыратын және қолдайтын заңды тұлға;

35) үміткер - тауар биржасының мүшесі ретінде тауар биржасында аккредиттеу рәсімінен өтуді қалайтын брокер, дилер, маркет-мейкер;

36) маркет-мейкердің баға белгілеуі - маркет-мейкердің өз міндеттерін орындау шеңберінде Биржаның сауда жүйесіне берген және оның осы өтінім шарттарында мәміле жасасуға сөзсіз келісімін білдіретін мерзімді келісімшартты сатып алуға/сатуға арналған өтінім;

37) индустриялық сертификатқа ие дилер - Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен берілген, өнім берушінің тауарды отандық өндіруші болып табылатынын растайтын тиісті құжаты бар, стандартталмаған тауарларды жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алуы бойынша биржалық мәміле жасасуға үміткер;

38) мұнай өнімдері – мұнай өнімдерінің жекелеген түрлері: бензин, авиациялық және дизель отыны, жол битумы;

39) мұнай өнімдерін беру жоспары – облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың Қазақстан Республикасында өндірілетін мұнай өнімдеріне ай сайынғы қажеттіліктерінің көлемі;

40) жабылу бағасы - стандартты аукцион режимінде стандартталмаған тауарлар бойынша биржалық сауда-саттық аяқталатын баға не қосарланған қарсы аукцион режимінде нақты стандартталған тауар (тауарлар тобы) бойынша соңғы жасалған биржалық мәміленің бағасы;

41) базалық баға - биржалық сауда-саттық барысында биржалық тауарға белгіленетін, сауда сессиясы ішінде баға өзгерісінің ең төмен және ең жоғары деңгейін есептеу үшін қабылданатын баға;

42) орташа өлшемді баға – нақты биржалық тауар үшін белгілі бір уақыт кезеңі ішінде (сауда сессиясы, сауда күні, сауда айы) биржалық сауда-саттықтың қорытындылары бойынша қалыптасқан, тиісті кезеңнің нақты кезеңінің ақша айналымы арасындағы арақатынасты есептеу арқылы алынатын баға.

3. Биржалық сауда Қазақстан Республикасының тауар биржалары туралы заңнамасына сәйкес биржалық саудаға қатысушылардың теңдігі негізінде жүзеге асырылады.

4. Тауар биржаларының биржалық сауданың өз қағидаларын әзірлеуіне және бекітуіне жол берілмейді.

5. Тауар биржасы биржалық сауданың барлық қатысушыларына биржалық мәмілелер жасасу бойынша тең жағдайларды қамтамасыз етеді және биржалық мәмілелер заңдылығының кепілі болып табылады.

6. Биржалық сауда қағидаларында реттелмеген және қосымша регламенттеуді талап ететін биржалық тауарлармен сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге байланысты ұйымдастырушылық-техникалық мәселелер бойынша тауар биржасы тиісті ішкі нормативтік құжаттарды бекітеді.

7. Тауар биржасы тауар биржасының интернет-ресурсы мен электрондық сауда жүйесін "Сатып алудың бірыңғай терезесі" порталының ақпараттық жүйесімен интеграциялауды қамтамасыз етеді.

8. Тауар биржасының кірістері тауар биржасы мүшелерінің кіру жарналары мен жыл сайынғы жарналары, биржа мүлкін пайдаланғаны, биржалық мәмілелерді тіркегені және ресімдегені үшін төлемдер есебінен және заңмен тыйым салынбаған басқа да түсімдер есебінен қалыптастырылады.

2-тарау. Тауар биржасының мүшелерін аккредиттеу, оларды аккредиттеуді тоқтата тұру және тоқтату шарттары мен тәртібі

9. Тауар биржасында аккредиттеу брокерлерге, дилерлерге, маркет-мейкерлерге биржалық сауда-саттыққа қатысуға және Заң мен осы қағидаларға сәйкес биржалық мәмілелерді жүзеге асыруға құқық береді.

10. Брокер және (немесе) дилер екі және одан да көп тауар биржаларының мүшесі бола алады.

11. Заңды тұлғаның мүлкіндегі ең төмен үлесті тікелей немесе жанама түрде иеленетін, сондай-ақ өзінде бар азаматтық-құқықтық қатынастар негізінде жеке-дара басқаруды жүзеге асыратын жеке тұлға екі және одан да көп брокерлердің және (немесе) дилерлердің және (немесе) маркет-мейкерлердің басшысы және (немесе) құрылтайшысы (тең құрылтайшысы) бола алмайды.

12. Тауар биржасының мүшелері тауар биржасында коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтерді жария етуге әкеп соғуы мүмкін әрекеттерге (әрекетсіздікке) жол бермейді.

13. Тауар биржасында аккредиттеуден өту үшін үміткерге мынадай талаптар қойылады:

- 1) азаматтық құқықтық қабілеттілікке ие болу;
- 2) төлем қабілеттілігінің болуы, салық берешегінің болмауы;
- 3) банкроттық не тарату рәсіміне жатпауға, оның мүлкіне тыйым салынбаған, оның қаржы-шаруашылық қызметі тоқтатылмаған;
- 4) басшы лауазымдарды атқаратын қызметкерлердің жоғары білімінің болуы;
- 5) Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстар және сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін алынбаған немесе өтелмеген соттылығының болмауы (бірінші басшы үшін) негіздер болып табылады.

14. Тауар биржасында аккредиттеу үшін үміткер тауар биржасына мынадай құжаттар мен мәліметтерді ұсынады:

- 1) тауар биржасының мүшелігіне қабылдау туралы өтініш;
- 2) қағида және (немесе) жарғы болған кезде енгізілген өзгерістер және (немесе) толықтырулар ескеріле отырып, заңнамада белгіленген тәртіппен бекітілген қағиданың және (немесе) Жарғының көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);
- 3) Құрылтай шарты (болған жағдайда);
- 4) үміткерді қосылған құн салығын төлеуші ретінде салықтық есепке қою туралы анықтама (бар болса);
- 5) бірінші басшы немесе оның орнындағы адам, сондай-ақ бас бухгалтер (болған жағдайда) қол қойған соңғы қаржы жылындағы қаржылық есептіліктің түпнұсқасы;
- 6) заңды тұлғалар үшін-заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы анықтама;
- 7) үміткердің кіру жарнасын төлегенін растайтын құжат;

8) үміткердің бірінші басшысында Экономикалық қызмет және сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін алынбаған немесе өтелмеген соттылығының жоқтығы туралы анықтама;

9) үміткердің бенефициарлық меншік иелері туралы мәліметтер.

15. Тауар биржасында аккредиттеу туралы шешімді тауар биржасы осы қағидалардың 14-тармағында көрсетілген өтініш пен құжаттарды қабылдаған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қабылдайды.

16. Қабылданған шешім туралы үміткерге тауар биржасы аккредиттеу немесе аккредиттеуден бас тарту туралы шешім шығарғаннан кейін бір жұмыс күні ішінде жазбаша хабарланады.

17. Шешім мынадай жағдайларда тапсырылды деп есептеледі:

1) қолма-қол - алғаны туралы белгі қойылған күннен бастап;

2) поштамен - тапсырыс хатпен;

3) электрондық тәсілмен - тауар биржасына хатта көрсетілген электрондық мекенжайға жіберілген күннен бастап.

18. Тауар биржасында аккредиттеуден мынадай жағдайларда бас тартылады:

1) үміткердің осы қағидалардың 13-тармағында белгіленген талаптарға сәйкес келмеуі;

2) осы қағидалардың 14-тармағында көрсетілген құжаттар мен мәліметтерді ұсынбау, толық көлемде ұсынбау және (немесе) анық қамтылмаған ақпаратты ұсыну;

3) үміткерге қатысты қызметке немесе жекелеген қызмет түрлеріне тыйым салу туралы заңды күшіне енген сот шешімінің болуы;

4) Қазақстан Республикасының "Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы" Заңында қарастырылған Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізбесіне көзделген тәртіппен үміткердің, оның бенефициарлық меншік иелері және (немесе) оның бірінші басшысының енгізілуі;

5) үміткерге, оның бенефициарлық меншік иелері және (немесе) оның бірінші басшысына қатысты заңды күшіне енген сот шешімінің (үкімінің) болуы, соның негізінде үміткер және (немесе) оның бірінші басшысы тауар биржасында аккредиттеуді алуға байланысты арнайы құқықтан айырылған;

6) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманың талаптарында көзделген құжаттарды беруден бас тарту;

7) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамада көзделген негіздер бойынша жүргізіледі.

Осы тармақта көрсетілмеген негіздер бойынша үміткерді аккредиттеуден бас тарту туралы шешім қабылдауға жол берілмейді.

19. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасының мүшесі шешім қабылдаған жағдайда, онда мынадай мәліметтер көрсетіле отырып, тиісті өтініш берген жағдайда:

аккредиттеуді тоқтата тұрудың себебі;

аккредиттеуді тоқтата тұру мерзімі;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелерінің болмауы туралы;

2) биржа мүлкін пайдаланғаны, ақпараттық-техникалық және клирингтік қызмет көрсеткені, сондай-ақ биржалық алым үшін белгіленген төлемдерді (екі және одан көп) төлемеген кезде;

3) тауар биржасы осы қағидалардың 12, 13 және 18-тармақтарында белгіленген және Заңда, Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде, уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінде және тауар биржасының ішкі құжаттарында белгіленген талаптарды тауар биржасы мүшесінің сақтамауын анықтаған жағдайда.

Тауар биржасының мүшесі қағидалардың осы тармағында белгіленген талаптарды сақтамағаны анықталған жағдайда, тауар биржасы үш жұмыс күні ішінде оған мерзімдерді көрсете отырып, аккредиттеуді тоқтата тұру туралы жазбаша түрде хабарлама жібереді.

20. Тауар биржасында аккредиттеуді қайта бастау мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасында аккредиттеу өз қалауы бойынша тоқтатыла тұрған жағдайда - тауар биржасы мүшесінің өтініші бойынша жүзеге асырылады;

2) осы қағидалардың 19-тармағында көзделген бұзушылықтарды жою туралы растайтын құжаттарды ұсыну.

21. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтату мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасының мүшесі тиісті өтінішті ұсына отырып, онда мынадай мәліметтерді көрсете отырып, шешім қабылдаған жағдайда:

аккредиттеуді тоқтату себебі;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша барлық міндеттемелерді оның орындауы туралы;

2) өз қалауы бойынша өтінішті қоспағанда, тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру үшін негіз болған бұзушылықтарды жоймау;

3) тауар биржасының мүшесі таратылған жағдайда;

4) тауар биржасының мүшесіне қатысты қызметке немесе қызметтің жекелеген түрлеріне тыйым салу туралы заңды күшіне енген сот шешімінің болуы;

5) тауар биржасының мүшесі тарапынан бағалармен айла-шарғы жасау фактісі расталған жағдайда;

б) тауар биржасында аккредиттелген күннен бастап қатарынан күнтізбелік он екі ай ішінде брокерлік, дилерлік және маркет-Мейкерлік қызметті жүзеге асырған жағдайларда жүзеге асырылады.

Тауар биржасы тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру, қайта бастау және тоқтату туралы өтініштерді өтініш қабылданған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қарайды. Тауар биржасының мүшесінде биржалық мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелер анықталған жағдайда, тауар биржасы өтінімді қарауды ол биржалық мәмілелер бойынша барлық міндеттемелерді орындағанға дейін қабылдамайды.

22. Тауар биржасы белгілейтін тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру үшін негіз болған бұзушылықтарды жою мерзімдері отыз жұмыс күнінен аспайды.

23. Тауар биржасы тауар биржасында брокерлік және дилерлік аккредиттеудің күшін жою туралы шешім қабылдайды:

1) тауар биржасында аккредиттелген күннен бастап қатарынан күнтізбелік он екі ай ішінде брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асырған;;

2) тауар биржасында брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруды ерікті түрде тоқтату туралы шешім қабылдау;

3) Заңның 21-бабының 3-тармағында көзделген әрекеттердің біреуі қатарынан күнтізбелік алты ай ішінде екі реттен артық жасалған жағдайларда тоқтатылады.

3-тарау. Индустриялық сертификаты бар дилерлерді аккредиттеу, олардың аккредиттелуін тоқтата тұру және тоқтату шарттары мен тәртібі

24. Өздері өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын тұлғалар индустриялық сертификатты ұсыну бойынша тауар биржасында дилерлер ретінде қосымша талаптарсыз аккредиттеледі.

25. Тауар биржасында аккредиттеу үшін индустриялық сертификаты бар және тауар биржасында өзі өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилер тауар биржасына тауар биржасының мүшелігіне қабылдау туралы өтінішті ұсынады.

26. Тауар биржасында аккредиттеу туралы шешімді тауар биржасы өтініш қабылданған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қабылдайды.

Үміткерге қабылданған шешім туралы бір күн ішінде жазбаша хабарланады.

Шешім мынадай жағдайларда тапсырылды деп есептеледі:

1) қолма-қол - алғаны туралы белгі қойылған күннен бастап;

2) поштамен - тапсырыс хатпен табыс етіледі;

3) электрондық тәсілмен – тауар биржасы хатта көрсетілген электрондық мекенжайға жіберген күннен бастап жүзеге асырылады.

27. Тауар биржасында аккредиттеуден негізсіз бас тартылған жағдайда, индустриялық сертификаты бар және тауар биржасында өзі өндіретін тауарларды

өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилер тауар биржасының шешіміне уәкілетті органға және бәсекелестікті қорғау саласындағы уәкілетті органға шағым жасайды.

28. Уәкілетті органға шағымдану үшін негіздер:

1) тауар биржасында аккредиттеу туралы шешімде жазылған қорытындылардың негізсіз бас тарту мән-жайларына сәйкес келмеуі;

2) тауар биржасында аккредиттеуден бас тарту туралы шешім шығарған кезде Қазақстан Республикасының Тауар биржалары саласындағы заңнамасы нормаларының дұрыс қолданылмауы негіздер болып табылады.

Уәкілетті органның шешімімен келіспеген жағдайда индустриялық сертификаты бар дилер сотқа жүгінеді.

29. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру осы қағидалардың 19-тармағында көзделген негіздер бойынша, сондай-ақ дилердің индустриялық сертификатының қолданылу мерзімінің аяқталу фактісі анықталған жағдайда жүзеге асырылады.

Тауар биржасының мүшесі қағидалардың осы тармағында белгіленген талаптарды сақтамағаны анықталған жағдайда, тауар биржасы үш жұмыс күні ішінде оған мерзімдерді көрсете отырып, аккредиттеуді тоқтата тұру туралы жазбаша түрде хабарлама жібереді.

30. Тауар биржасында аккредиттеуді қайта бастау мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) индустриялық сертификатқа ие және тауар биржасында өзі өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилердің өтініші бойынша – тауар биржасында аккредиттеу өз қалауы бойынша тоқтатыла тұрған жағдайда;

2) өз қалауы бойынша өтінішті қоспағанда, тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұруға негіз болған бұзушылықтарды жою туралы растайтын құжаттар мен мәліметтерді ұсынуды қамтиды.

31. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтату осы қағидалардың 21-тармағында көзделген негіздер бойынша, сондай-ақ индустриялық сертификат жоғалған (қолданылуы тоқтатылған) жағдайда да жүзеге асырылады.

32. Тауар биржасы индустриялық сертификатқа ие және тауар биржасында өзі өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилердің тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру, қайта бастау және тоқтату туралы өтініштерін өтініш қабылданған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қарайды.

Индустриялық сертификатқа ие және тауар биржасында өзі өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилерде биржалық мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелер анықталған жағдайда, тауар биржасы биржалық мәмілелер бойынша барлық міндеттемелерді орындағанға дейін өтінішті қараудан бас тартады.

4-тарау. Маркет-мейкерлер қызметінің шарттары

33. Тауар биржасы мен маркет-мейкердің өзара іс-қимылы келісім, сондай-ақ тауар биржасының ішкі құжаттары негізінде жүзеге асырылады.

34. Маркет-мейкердің қызметі базалық активі стандартталған тауарлар болып табылатын мерзімді келісімшарттардың биржалық сауда-саттығында ғана жүзеге асырылады.

35. Маркет-мейкер биржалық сауда-саттыққа қатысады және бағаларды, сұранысты, ұсынысты немесе мерзімді келісімшарттармен сауда-саттық көлемін қолдауды жүзеге асырады.

36. Маркет-мейкер ағымдағы уақытта осы маркет-мейкердің ағымдағы уақытта белсенді барлық котировкаларының арасында әлеуетті контрагент үшін ең тиімді бағаға ие мерзімді келісімшартты сатып алуға/сатуға арналған ең үздік котировкаларды қолдайды.

37. Тауар биржасы маркет-мейкердің міндетті котировкалары үшін спрэдтің ең жоғары/ең аз мәні бойынша маркет-мейкердің үздік міндетті екі жақты котировкаларының ең аз көлемінің мөлшері бойынша, сауда күні ішінде ашық позициялардың ең аз мөлшері бойынша, маркет-мейкердің котировкалары қолдауға тиіс сауда сессиясының уақыт кезеңі бойынша шешім қабылдайды.

38. Маркет-мейкерлер сауда сессиясы кезінде мерзімді келісімшарттар бойынша тайм-аутты пайдаланады.

Тайм-аутты, егер сауда құралдарының ерекшеліктерінде өзгеше белгіленбесе, маркет-мейкер сауда сессиясы ішінде бірнеше рет пайдаланады, бұл ретте маркет-мейкер тайм-аут ретінде пайдаланатын жиынтық уақыт минуттарда немесе сауда сессиясының барлық ұзақтығының пайыздарында көрсетілген ерекшеліктермен белгіленеді.

5-тарау. Клиенттерді биржалық сауда-саттыққа қатысушылар ретінде тіркеу шарттары мен тәртібі

39. Клиент тауар биржасында тіркелу үшін тауар биржасының аккредиттелген мүшесі болып табылатын брокерді таңдайды, ол оның мүдделерін білдіретін болады және соңғысымен брокерлік қызметтер көрсетуге шарт жасасады.

40. Клиент биржалық сауда-саттыққа қатысушы ретінде биржалық қамтамасыз етуді енгізген жағдайда биржалық сауда-саттыққа қатысу жөнінде міндеттеме қабылдайды.

41. Брокер өз клиентін бастапқы тіркеуді жүзеге асыру үшін тауар биржасына мынадай құжаттарды ұсынады:

1) Жарғының/қағиданың көшірмесін (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

2) заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы анықтаманың көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

3) қосылған құн салығы бойынша тіркеу есебіне қою туралы куәліктің көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

4) мынадай ақпаратты: банк деректемелерін, заңды және пошталық мекенжайларын, байланыс телефондарын, байланысатын тұлғаны қамтуы тиіс.

"Қазақстан Республикасының Шетелдік ресми құжаттарды заңдастыру талаптарын жоятын конвенцияға қосылуы туралы" Қазақстан Республикасының Заңымен көзделген ресми құжаттарды қоспағанда, Қазақстан Республикасының резиденті емес сатушы/Сатып алушы құқықтық қабілеттілігін растау үшін Қазақстан Республикасының резиденті емес әлеуетті өнім берушінің біліктілігі туралы құжаттарды, сондай-ақ сауда тізілімінен қазақ және/немесе орыс тілдеріндегі аудармасымен нотариалды куәландырылған көшірмені ұсынады.

42. Ол жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелерін орындамаған, сондай-ақ биржалық мәміле жасасудан жалтарған жағдайда, брокер клиентпен биржалық сауда-саттыққа қатысу жөніндегі шартты бұзады.

Клиентпен биржалық сауда-саттыққа қатысушы ретінде шартты бұзған кезде брокер тауар биржасына осы клиент бойынша ақпаратты ұсынады.

43. Брокерлік қызмет көрсетуге шарт жасасқан Клиентке келтірілген залалдар немесе брокердің заңсыз әрекеттері салдарынан үшінші тұлғаларға келтірілген мүліктік зиян Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес өтелуге жатады.

6-тарау. Биржалық сауда-саттық секциялары

44. Тауар биржасында тауарлар мен Сауда-саттықты секциялар бойынша бөлу және әрбір секцияға жекелеген талаптар қою осы қағидаларда айқындалады.

45. Секциялар бойынша талаптар мыналарды қамтиды:

1) тиісті стандартталған тауарды өткізуге жол берілетін тауар биржаларына қойылатын талаптар және тауар биржаларының осындай талаптарға сәйкестігін растау тәртібі;

2) тиісті стандартталған тауармен биржалық саудаға қатысушыларға қойылатын талаптар;

3) тиісті стандартталған тауарлармен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге қойылатын талаптарды қамтуға тиіс.

46. Әрбір секция бойынша қойылатын талаптар үшін осы саладағы уәкілетті мемлекеттік орган жауапты болады. Тауар биржасы сауда-саттықты жүзеге асыратын секцияларға қойылатын талаптарға сәйкестігі үшін жауапты болады.

7-тарау. Сауда режимдерінде биржалық сауда-саттықты өткізу тәртібі

47. Тауар биржасында мыналар жасалады:

1) Халықаралық іскерлік операциялармен өзара байланысты мәмілелерді қоса алғанда, спот - тауарға қатысты құқықтар мен міндеттерді өзара бере отырып жасалатын мәмілелер;

2) фьючерстік мәмілелер;

3) опциондық мәмілелер;

4) қойма құжаттарына қатысты құқықтар мен міндеттерді өзара берумен мәмілелер.

5) форвардтық мәмілелер.

48. Биржалық сауда-саттықтар мынадай сауда режимдерінде жүргізіледі:

1) стандартты аукцион режимі;

2) Қосарланған қарсы аукцион режимі.

49. Тауар биржасы биржалық сауда-саттықты өзі белгілеген сауда күндерінде өткізеді. Сауда күнінің, сауда сессиясының және клирингтің басталу және аяқталу уақытын тауар биржасы сауда күнінің орташа ұзақтығы кемінде бес сағатты ескере отырып белгілейді.

Түнгі уақытта (сағат 22:00-ден 06:00-ге дейін), демалыс және мереке күндері Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасына сәйкес сауда сессияларын өткізуге жол берілмейді.

50. Тауар биржасы сауда режимдерінің ерекшеліктерін ескере отырып, биржалық сауда-саттықты өткізеді.

51. Қосарланған қарсы аукцион режимінде биржалық сауда-саттыққа жіберілген стандартталған әрбір тауарға тауар биржасы осы тауарды, оның сапалық сипаттамаларын, сондай-ақ жеткізудің базалық шарттарын сәйкестендіретін сауда құралының жеке кодын береді.

52. Тауар биржасы брокер мен дилер жасаған мәмілелердің көлемі мен санына қарай сараланған биржалық алым белгілейді.

53. Биржалық сауда-саттық биржалық қамтамасыз етуді алдын ала енгізе отырып жүргізіледі.

Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық қамтамасыз ету мөлшерін тауар биржасы секцияның түріне қарай сауда-саттыққа қатысушы жоспарлаған биржалық мәміле сомасын жасасуға пайыздық арақатынаста белгілейді.

Биржалық саудаға қатысушы биржалық мәміле бойынша өз міндеттемелерін 30 күнтізбелік күн ішінде орындамаған жағдайда, ол енгізген биржалық қамтамасыз етуді 5 жұмыс күні ішінде тауар биржасының клирингтік орталығы зардап шеккен тараптың пайдасына аударуға тиіс.

54. Зардап шеккен тараптың пайдасына биржалық қамтамасыз етуді енгізу, қайтару және аудару тәртібін тауар биржасының клиринг орталығы айқындайды.

55. Биржалық сауда-саттыққа рұқсат алған тауарды сатуға (сатып алуға) ниетті биржалық сауда-саттыққа қатысушы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімді биржаның сауда сессиясы кезінде ұсынады.

56. Биржалық сауда-саттыққа қатысушы беретін биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінім биржалық сауда-саттыққа қатысушының биржалық мәміле жасасуға сөзсіз келісімі болып табылады.

Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінім нысанын қолданылатын сауда режимінің ерекшеліктерін ескере отырып, тауар биржасы белгілейді.

Биржалық сауда-саттықты қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізу кезінде өтінімде мыналар көрсетіледі:

сауда құралының (тауардың) коды;

өтінімнің бағыты: тауарды сатып алу немесе сату;

сатылатын (сатып алынатын) тауардың саны;

тауардың бағасы (сатып алуға арналған өтінімде және сатуға арналған өтінімде көрсетіледі).

Биржалық сауда-саттықты стандартты аукцион режимінде өткізу кезінде өтінімде мыналар көрсетіледі:

құпиялылық жағдайларын қоспағанда, аукцион бастамашысының және биржалық саудаға қатысушылардың атауы;

өтінімнің бағыты: тауарды сатып алу немесе сату;

аукционның түрі: бағаны төмендету немесе көтеру;

сатылатын (сатып алынатын) тауардың саны;

тауардың бағасы (сатып алуға арналған өтінімде және сатуға арналған өтінімде көрсетіледі).

57. Тауар биржасы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді мынадай негіздер бойынша қабылдаудан бас тартады:

1) өтінімді дұрыс ресімдемеу;

2) өтінім берудің белгіленген мерзімдерін бұзу;

3) биржалық қамтамасыз етудің болмауы;

4) биржалық сауда-саттыққа қатысушының бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық алымды төлемеуі, сондай-ақ онда тауар биржасының тауар биржасы және (немесе) клирингтік орталығы алдында берешектерінің болуы;

5) тауар биржасында өтінім берген брокердің немесе дилердің аккредиттелуін тоқтата тұру және тоқтату;

6) биржалық саудаға қатысушының бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелерді орындамау фактісін анықтау жатады.

58. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді қабылдаудан бас тартылған жағдайда, тауар биржасы сауда күні ішінде электрондық сауда жүйесі арқылы биржалық сауда-саттыққа қатысушыны бас тарту себебі туралы хабардар етеді.

59. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) қабылданған өтінімдер тауар биржасында тіркелуге және тауар биржасының сауда жүйесіне енгізілуге тиіс.

60. Биржалық сауда-саттықта жасалған мәміледен бас тартуға Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде немесе тараптардың келісімінде көзделген жағдайларда ғана жол беріледі.

Биржалық мәміледен бас тартқан жағдайда, биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасынан олар бұрын төлеген биржалық алымды қайтаруды талап етпейді.

Мәмілелерді жарамсыз деп тану және олардың күшін жою осы қағидада көзделген негіздер бойынша жүзеге асырылады.

61. Стандартты аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттықтар мынаны ескерумен өткізіледі:

1) жалпыға қолжетімді болып табылатын аукционның бастамашысы туралы ақпаратты қоспағанда, биржалық саудаға қатысушылар туралы ақпаратты немесе оның құпиялылығын ашу;

2) бағаны төмендетуге немесе көтеруге аукциондар өткізу;

3) стандартталмаған тауарды сатып алушының немесе сатушының тапсырысы бойынша аукцион өткізу;

4) аукцион бастамашысының мүдделерін білдіретін брокерді немесе аукционның бастамашысы болып табылатын дилерді қоса алғанда, аукционға кемінде үш қатысушы қатысқан;

5) аукцион қорытындылары бойынша стандартталмаған тауардың биржалық мәміле жасалатын бағасын қалыптастыру және оны төмендетуге арналған аукционға қатысушылар ұсынған бағалар арасында ең төмен баға және жоғарылатуға арналған аукционға қатысушылар ұсынған бағалар арасында ең жоғары баға ретінде айқындау арқылы жүзеге асырылады;

б) биржалық қамтамасыз етуді енгізу.

62. Егер осы қағидаларда өзгеше көзделмесе, тауар биржасы биржалық сауда-саттықты стандартты аукцион режимінде мынадай жүйелі кезеңдерді сақтай отырып өткізеді:

1) аукцион бастамашысының тауар биржасына стандартталмаған тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімді ұсынуы;

2) Егер осы қағидалардың биржалық сауда-саттықтың тиісті секциясында өзгеше көзделмесе, стандартты аукцион режимінде кемінде 5 жұмыс күні бұрын биржалық сауда-саттықты өткізу туралы хабарландыруды өз интернет-ресурсында орналастыруды қамтамасыз етсін;

3) егер осы қағидалардың биржалық сауда-саттықтың тиісті секциясында өзгеше көзделмесе, әлеуетті өнім берушілердің дилерлерінің немесе брокерлерінің біліктілік талаптарына сәйкестігіне өтінімдерін тіркеу және қарау;

4) стандартты аукционға қатысуға рұқсат берілген әлеуетті өнім берушілердің дилерлерін немесе брокерлерін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялау;

5) биржалық қамтамасыз етуді енгізу;

6) аукциондық сауда-саттықты өткізу

7) биржалық сауда-саттықтың жеңімпазын анықтау;

8) осы қағидаларда белгіленген тәртіппен биржалық сауда-саттық қорытындылары туралы хаттама негізінде жеңімпазбен шарт жасасу.

63. Стандартты аукционға қатысатын брокер онда тек бір клиенттің мүддесін білдіреді.

64. Стандартты аукцион режимінде өткізілетін сауда-саттық, егер әрбір аукцион бойынша қатысушылардың саны аукцион бастамашысының мүдделерін білдіретін брокерді немесе аукцион бастамашысы болып табылатын дилерді қоса алғанда, аукционға кемінде үш қатысушыны құраған жағдайда өтті деп танылады.

65. Стандартты аукционды өткізу қорытындылары бойынша биржалық мәміле аукционның бастамашысы болып табылатын Клиент немесе аукционның бастамашысы болып табылатын дилер мен аукцион жеңімпазы арасында жасалады.

66. Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттық мыналарды ескере отырып өткізіледі:

- 1) биржалық саудаға қатысушылар туралы ақпараттың құпиялылығы;
- 2) кросс-мәмілелер жасасуға тыйым салу;
- 3) сатып алушылардың, сатушылардың ұсыныстары бәсекелестігі процесінде биржалық мәміле жасалатын стандартталған тауарға бағаны қалыптастыру және оны сатып алушы үшін ең жақсы баға (сатушылардан ең төмен баға) ретінде немесе сатушы үшін ең жақсы баға (сатып алушылардан ең жоғары баға) ретінде айқындау;
- 4) енгізілген биржалық қамтамасыз ету.

67. "Биржалық тауарлар тізбесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 142 бұйрығымен (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10587 болып тіркелген) бекітілген биржалық тауарлар тізбесінде (бұдан әрі – биржалық тауарлар тізбесі) көрсетілген тауарлар Қосарланған қарсы аукцион режимінде ғана сатылады.

68. Қосарланған қарсы аукцион режимінде стандартталған тауарлардың биржалық сауда-саттығына қатысатын Брокер онда бір және одан да көп клиенттерді ұсынады.

Қосарланған қарсы аукцион режимінде стандартталған тауарлардың биржалық сауда-саттығына қатысатын Брокер бір мезгілде сатушы мен сатып алушының мүдделерін білдірмейді.

69. Қосарланған қарсы аукцион режимінде саудаланатын тауарлар бойынша тауар биржасы өзінің ішкі құжаттарымен тауардың ерекшелігін бекітеді, ол мыналарды көздейді:

1) сауда атауы, сауда құралының (тауардың) коды және оның сапалық сипаттамалары;

2) тауарды беру және оған ақы төлеу шарттары;

3) лоттың мөлшері, сондай-ақ қажет болған жағдайда тауардың ең аз жеткізу партиясы және (немесе) тауарды орау тәсілі;

4) тауар жеткізілімін растайтын құжаттардың тізбесі;

5) тауарды жеткізу кезінде жол берілетін толеранс;

6) тауар жеткізілімі шартының негіздемелік нысанының болуы.

70. Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттықтар тауар биржасының сауда жүйесімен сатып алуға және сатуға арналған өтінімдерді үздіксіз автоматты салыстыру тәртібімен сауда сессиясы ішінде өткізіледі, ол бойынша берілетін әрбір өтінім өтінімдердің тізілімін (кезегін) құрайтын тауардың саны мен бағасы бойынша қарсы өтінімдермен сәйкестікке тексеріледі.

Берілетін өтінімнің параметрлері қарсы өтінімдердің параметрлерімен сәйкес келген кезде биржалық мәміле жасалады.

Электрондық сауда жүйесінде жүргізілген және осы тармақта көзделген шарттарға сәйкес келмейтін сауда-саттықтар жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

71. Өтінімдердің тізілімін (кезегін) тауар биржасының сауда жүйесі мынадай автоматты режимде қалыптастырады:

1) берілген уақытына қарамастан, ең жақсы бағалармен (сатып алушыдан ең жоғары бағалармен (сатып алушы бойынша) – сатып алуға өтінімдер кезегінде және сатушыдан ең төмен бағалармен (өсу бойынша) – сатуға өтінімдер кезегінде) бірінші кезекте өтінімдер орналастырылады; бұл ретте, өтінімде көрсетілген өткізілетін (сатып алынатын) тауардың саны (өтінім көлемі) оның басымдығына (бірінші кезегіне) әсер етпейді;

2) қарсы өтінімдер олардың кезектегі орны мен бағасына сәйкес қанағаттандырылады – алдымен кезекте бірінші болып айқындалған өтінімдер қанағаттандырылады;

3) өтінімдер бағасы тең болған кезде бұрын берілген өтінім кейінірек берілген өтінімге қарағанда бірінші кезектегі тәртіппен қанағаттандырылады;

4) мәміле әрқашан бірінші кезектегі өтінімдер кезегіндегі өтінімнің бағасы бойынша жасалады;

5) егер мәміле жасасу кезінде өтінім ішінара қанағаттандырылса, онда оның қалған (орындалмаған) бөлігі Үлгілік қағидалардың осы тармағында айқындалған жалпы тәртіппен қанағаттандырылуға жататын жеке өтінім ретінде қаралады;

6) биржалық мәміле жасасу қанағаттандырылатын өтінімдер берген қатысушылардың қосымша келісімін талап етпейді.

72. Қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізілетін сауда сессиясы барысында биржалық сауда-саттыққа қатысушылар биржалық қамтамасыз етудің жеткілікті мөлшері болған кезде тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шектеусіз санын береді. Бұл ретте биржалық сауда-саттыққа қатысушы берген кез келген өтінімді мәміле жасалған кезге дейін шешіп алуға жол беріледі.

73. Қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізілетін сауда сессиясы аяқталғаннан кейін тауарды сатып алуға (сатуға) барлық қанағаттандырылмаған өтінімдер тауар биржасының сауда жүйесімен жойылады не егер соңғысы өтінімде көзделген болса, келесі сауда күніне ауыстырылады.

74. Тауар биржасының сауда жүйесіндегі Қосарланған қарсы аукционның негізгі базалық сипаттамалары.

1) сауда-саттыққа қатысушылардың сатып алуға да, сатуға да қойған барлық өтінімдері туралы онлайн режимінде ақпараттың болуы. Бұл ретте сауда жүйесі барлық құралдар бойынша сауда-саттық барысы туралы ақпараттың болуына мүмкіндік береді;

2) сауда-саттық барысы көрсетілетін сауда жүйесінен шықпай, сауда-саттыққа қатысушы жіберілген құралдардың кез келгені бойынша сатып алуға немесе сатуға өтінімдер қою (редакциялау) мүмкіндігі. Нақты уақыт режимінде ұсынылған (редакцияланған) өтінім нақты сауда құралы бойынша сауда жүйесінде көрсетіледі;

3) сауда-саттық барысында қатысушылар өздерінің есеп айырысу-клиринг жүйесіндегі шоттарында биржалық қамтамасыз етудің жеткілікті саны болған жағдайда өтінімдердің шектеусіз санын береді;

4) сауда жүйесі қатысушыны биржалық қамтамасыз етудің жеткіліктілігін бақылайды. Тауар биржасы белгілеген биржалық қамтамасыз ету мөлшеріне сәйкес әрбір қойылған өтінім мен жасалған мәмілеге арналған сауда-саттық барысында ақша қаражаты бұғатталады. Қатысушы өтінімді тек бос ақша қаражаты (өтінім немесе мәміле бойынша бұғатталмаған ақша қаражаты) мөлшерінде ғана ұсынады.;

5) бұғатталған биржалық қамтамасыз етудің мөлшері Қазақстан Республикасының Тауар биржалары туралы заңнамасында көзделген тәртіппен айқындалады;

6) сауда жүйесінде биржалық қамтамасыз ету құралдарын бақылау мүмкіндігі бар (бос және бұғатталған қаражат туралы ақпарат);

7) мәміле жасау мынадай алгоритм бойынша жүзеге асырылады:

әрбір берілетін өтінім жүйеге берілген қарсы өтінімдердің сәйкестігіне тексеріледі;

берілетін өтінімнің параметрлері бастапқы өтінімдердің параметрлерімен қиылысқан кезде мәмілелер жасалады;

бағалар тең болған кезде бұрын берілген өтінім кейінірек берілген өтінімге қарағанда ертерек қанағаттандырылады;

мәміле әрқашан қарсы өтінімдердің кезегіндегі ең жақсы өтінімнің бағасымен жасалады.

8) өтінімдердің ішінара орындау мүмкіндігі бар (мәміле тауардың жарияланған бөлігіне жасалады), бұл ретте оның орындалмаған бөлігін сауда-саттыққа қатысушы оны акцептегенге дейін кез келген уақытта алып тастайды;

9) сауда жүйесінде әрбір мәміленің негізгі параметрлері: бірегей нөмірі, жасалған күні мен уақыты, тауардың атауы не коды, бағасы, көлемі, контрагенттер және өзге де Параметрлер көрсетіле отырып, сауда-саттық барысында жасалған барлық мәмілелер туралы ақпарат болады;

10) баға қадамына және кросс-мәмілелер жасасуға жол берілмейді;

11) мәмілелер үздіксіз жасалады және сауда-саттыққа қатысушылар тарапынан қосымша іс-қимылдарды талап етпейді.

8-тарау. Биржалық сауда-саттықта тауарлармен жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру тәртібі

75. Тауар биржасында жасалған мәмілелер бойынша биржалық тауарларға ақы төлеу және оларды жеткізу мынадай тәсілдермен жүзеге асырылады:

1) тауар биржасымен немесе тауар биржасына қызмет көрсететін клиринг ұйымымен биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыруға есеп айырысу ұйымының қатысуын көздейтін шарт жасасқан, биржалық тауардың жеткізілгенін растайтын құжаттар ұсынылған жағдайда ашылатын, есеп айырысу ұйымында банктік және (немесе) эскроу шот ашу арқылы биржалық тауарға ақы төлеу; тиісті мәміле жасалған осы қағидамен;

2) тиісті мәміле жасалған, осы қағидаларда айқындалған мамандандырылған ұйымға жай немесе қос қойма куәлігін (кепіл куәлігінен бөлінген қойма куәлігін) немесе осы қағидаларда айқындалған, бар немесе жоқ екенін растайтын құжаттарды депозитке салу шартымен "Төлемге қарсы жеткізу" шарттарында шот ашпай, есеп айырысу ұйымы арқылы биржалық тауарға ақы төлеуді жүзеге асырады. биржалық тауарды жөнелту;

3) сатып алушының биржалық тауарды алдын ала төлеуі шартымен биржалық тауарды беруді қамтиды;

4) сатушының биржалық тауарды алдын ала жеткізу шарттарында биржалық тауарға ақы төлеуі.

76. Биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысудың бір немесе бірнеше тәсілдерінің мүмкіндігін көздеуге жол беріледі.

77. Егер белгілі бір сауда режимінде биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысудың бірнеше тәсілі көзделсе, Тараптар осы тәсілдердің біреуін ғана таңдайды.

78. Биржалық қамтамасыз етуді ұсына отырып, биржалық мәмілелер негізінде жасалған шарттар бойынша есеп айырысуларды тауар биржасына қызмет көрсететін

және осындай биржалық қамтамасыз етуді қабылдайтын клирингтік ұйым арқылы жүргізуге жол беріледі.

79. Биржалық мәмілелерге клирингтік қызмет көрсету Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 25 қарашадағы № 729 бұйрығымен бекітілген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12605 болып тіркелген) биржалық мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру қағидаларына сәйкес жүзеге асырылады.

80. "Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 8 - бабының 26) тармақшасына сәйкес сауда-саттықты өткізу күніне Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген ресми бағам бойынша Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы-теңге биржалық сауда-саттықта жасалған биржалық тауарлармен мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін валюта болып табылады.

9-тарау. Биржалық сауда-саттыққа қатысу процесінде автоматтандырылған алгоритмдерді қолдану шарттары мен тәртібі

81. Тауар биржасының мүшелері өтінімдерді ұсыну және мәмілелер жасасу үшін деректерді автоматтандырылған жедел өңдеу және беру технологияларын және сауда жүйесіне секундына екі өтініштен астам жылдамдықты құрайтын сыртқы бағдарламалық-техникалық жүйелерді пайдаланбайды.

Осындай технологияларды пайдалана отырып жасалған мәмілелер жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

82. Сауда жүйесіне өтінімдерді жинау, енгізуге өтінімдерді дайындау және Жолдаудың автоматтандырылған бағдарламалық-техникалық құралдары, сондай-ақ тауар биржасы мүшелерінің тарапынан оны пайдаланумен жасалатын барлық іс-қимылдарды бақылауды қамтамасыз ететін режимде жұмыс істейтін сауда жүйесінен ақпаратты алу және өңдеу тауар биржасының шешімімен сертификатталады.

Тауар биржасы сертификаттамаған осындай бағдарламалық-техникалық құралдарды пайдалана отырып сауда-саттыққа қатысушылар жасаған мәмілелер жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

Тауар биржасы мүшелерінің биржалық сауда-саттыққа стандартталған тауарлар қатысқан кезде жоғарыда көрсетілген бағдарламалық-техникалық құралдарды пайдалануына жол берілмейді.

Стандартталған тауарлармен биржалық сауда-саттыққа қатысу кезінде осындай бағдарламалық-техникалық құралдарды пайдалана отырып сауда-саттыққа қатысушылар жасасқан мәмілелер жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

83. Тәртіптік ықпал ету шаралары бұзушыларға тауар биржасының мүшесі бұзушылықтарды анықтаған жағдайда жазбаша түрде тауар биржасының шешімімен қолданылады.

Бұл ретте тәртіптік ықпал ету шараларына мыналар жатады:
тауар биржасында аккредиттеуді алты ай мерзімге тоқтата тұру;
тауар биржасы белгілеген айыппұл санкцияларын қолдану.

10-тарау. Өзін-өзі реттейтін ұйымдармен өзара іс-қимыл тәртібі

84. Тауар биржалары мен өзін-өзі реттейтін ұйымдар арасындағы өзара іс-қимылды ұйымдастыру мақсатында келісім немесе меморандум жасасуға жол беріледі.

85. Тауар биржаларының өзін-өзі реттейтін ұйымдармен өзара іс-қимылы мынадай жолдармен жүзеге асырылады:

- 1) ақпарат алмасу;
- 2) өзара көмек көрсету және өз мүдделерін қорғау;
- 3) тауар биржалары, брокерлер мен дилерлер қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау курстарын өткізу;
- 4) консультациялық көмекті жүзеге асыру;
- 5) өз қызметін жүзеге асыру кезінде туындайтын мәселелер бойынша бірлескен шешімдер қабылдау.

86 Тауар биржалары мен өзін-өзі реттейтін ұйымдар арасындағы ақпараттық өзара іс-қимыл электрондық түрде жүзеге асырылады.

87. Құжаттарды және (немесе) мәліметтерді қағаз жеткізгіште ұсыну (жіберу) арқылы құжаттар және (немесе) мәліметтер алмасу электрондық түрде құжаттар және (немесе) мәліметтер алмасудың техникалық мүмкіндігі болмаған жағдайда жүзеге асырылады.

11-тарау. Мерзімді келісімшарттардың биржалық сауда-саттығын жүргізу тәртібі

88. Мерзімді келісімшарттармен биржалық сауда-саттық қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті орган белгілеген тәртіппен, сондай-ақ Биржаның ішкі нормативтік құжаттарымен жүзеге асырылады.

89. Егер қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті орган өзгеше белгілемесе, биржалық сауда-саттықтың нысанасы ретінде пайдаланылатын мерзімді келісімшарттардың стандартты шарттары олардың тауар биржасы бекітетін ерекшеліктерімен айқындалады.

12 тарау. Тоқтата тұру шарттары мен тәртібі және тауар биржасындағы биржалық сауда-саттықты қайта бастау туралы

90. Биржалық сауданы ұйымдастыруға байланысты қызметтер көрсетуді жалғастыруға мүмкіндік бермейтін тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде техникалық іркілістер туындаған жағдайларда, тауар биржасы техникалық іркіліс фактісі мен уақытын техникалық іркілістер журналында құжаттап тіркейді, қызметтер көрсетуді тоқтата тұрады және тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне бағытталған шараларды дереу қабылдайды.:

1) Техникалық іркіліске әкеп соққан себептерді анықтау және жою;

2) ақаулықтың техникалық салдарын жою;

3) тауар биржасының сауда жүйесіндегі ақпараттың толық сақталуын қамтамасыз ету және техникалық іркіліс нәтижесінде жоғалған ақпаратты қалпына келтіру болып табылады.

91. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде іркіліс анықталған кезде тауар биржасы сауда-саттықты уақытша тоқтата тұру туралы шешім қабылдайды, бұл туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен хабардар етіледі.

92. Тауар биржасының сауда жүйесінің жұмыс қабілеттілігі қалпына келтірілгеннен кейін сауда-саттық қайта басталады.

93. Егер тауар биржасының сауда жүйесінің жұмыс қабілеттілігін қалпына келтіру мүмкін болмаса, тауар биржасы сауда-саттықты мерзімінен бұрын тоқтату туралы шешім қабылдайды.

94. Шешім тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен биржалық сауда-саттыққа барлық қатысушылардың назарына жеткізіледі.

13-тарау. Биржалық қамтамасыз ету мөлшерін айқындау тәртібі

95. Биржалық қолдаудың мөлшері өнімнің түрі мен көлеміне байланысты.

Биржалық қамтамасыз ету мөлшерін тауар биржасы белгілейді.

96. Жасалған биржалық мәміле тараптарының бірі Тауар беру, сатып алу-сату шартына қол қоюдан бас тартқан, жеткізу шартын орындамаған, сатып алу-сату шартын орындамаған немесе жеткізу шартын орындамаған, сатып алу-сату жағдайында тауар биржасының клирингтік орталығы кінәлі тараптың биржалық қамтамасыз ету сомасын зардап шеккен тараптың пайдасына аударады.

Биржа зардап шеккен тараптан аукцион бастамашысының жасалған биржалық мәміледен немесе жеткізу шартына қол қоюдан бас тартуы туралы хабарлама алған жағдайда, аукцион бастамашысы тауар биржасының клирингтік орталығы арқылы зардап шеккен тараптың пайдасына биржалық қамтамасыз ету сомасына тең соманы аударады.

Биржалық қамтамасыз етуді енгізу, ұстап қалу және қайтару тәртібін тауар биржасының клирингтік ұйымы айқындайды.

14-тарау. Тауар биржасында биржалық тауарлармен биржалық мәмілелерді есепке алу және тіркеу, сондай-ақ стандартталған тауарлармен биржадан тыс мәмілелерді тіркеу тәртібі

Параграф 1. Стандартталған тауарлармен жасалған биржадан тыс мәмілелерді тіркеу

97. Стандартталған тауарға меншік құқығының одан өзге тұлғаның пайдасына ауысуын көздейтін биржадан тыс мәміле жасасқан тұлға биржадан тыс мәміленің өтініш берушісі болып табылады.

Өтініш беруші биржадан тыс мәмілені тіркеуді жүзеге асырады:

1) дербес – оны дилер ретінде аккредиттеу болған және өтініш берушіде брокермен жасалған брокерлік қызмет көрсету шарты болмаған кезде;

2) брокер арқылы-өтініш берушіде брокермен жасалған брокерлік қызмет көрсету шарты болған кезде.

Биржадан тыс мәмілені тауар биржасында тіркеу өтінім беруші үшін қандай да бір шығындарға әкеп соқпайды және тегін жүргізіледі.

Сатушы биржалық тауарлар саудасының жекелеген секцияларының қағидаларын ескере отырып, стандартталған тауарлармен биржадан тыс мәмілелерді тауар биржасында тіркеуді қамтамасыз етеді.

98. Ұзақ мерзімді келісімшарттық келісімдер шеңберіндегі біржолғы шарттар және (немесе) жекелеген келісімдер биржадан тыс мәмілелерді тіркеу объектісі болып табылады.

99. Өтінім беруші тауар биржасында биржадан тыс мәміле жасалған күннен бастап бес жұмыс күнінен кешіктірмей электрондық нысанда тіркеуді жүргізеді.

Биржадан тыс мәмілені тауар биржасының сауда жүйесінде тіркеу биржалық мәміле болып табылмайды.

100. Биржадан тыс мәмілелер кезекті күнтізбелік айлар бөлінісінде тауар биржасының сауда жүйесінде тіркеледі.

Биржадан тыс мәмілені нақты күнтізбелік айға жатқызу тәртібі шартты орындаудың соңғы күнін айқындау жолымен не тауар жеткізудің жоспарланған кезеңін негізге ала отырып жүзеге асырылады.

Егер биржадан тыс мәміле екі немесе одан да көп ай ішінде жеткізуді көздесе, онда күнтізбелік ай мәміленің жалпы мөлшерінен ең үлкен жеткізу көлемімен анықталады.

Бұл ретте тауар биржасының сауда жүйесінде биржадан тыс мәмілелерді тіркеу деректерді автоматтандырылған беру жолымен жүзеге асырылады.

101. Биржадан тыс мәміле бойынша оны тауар биржасында тіркеу үшін мәліметтер мыналарды қамтиды:

1) сатушы мен сатып алушының толық атауы;

2) сатушы мен сатып алушының бизнес-сәйкестендіру нөмірі/ жеке сәйкестендіру нөмірі;

- 3) сатушы мен сатып алушының байланыстары;
- 4) сатушы мен сатып алушының заңды және пошталық мекенжайы;
- 5) биржадан тыс мәміленің нөмірі мен жасалған күні;
- 6) тауардың атауы;
- 7) тауардың саны (тонна);
- 8) тауар бірлігінің бағасы (тонна);
- 9) биржадан тыс мәміленің жалпы сомасы;
- 10) Төлем шарттары;
- 11) жеткізу базисі (Инкотермс);
- 12) тауардың сапалық / техникалық сипаттамалары.

Есептіліктің хронологиясын, оның тарихи құндылығын және өзектілігін сақтау мақсатында тауар биржасында тіркелген биржадан тыс мәмілені түзетуге және алып тастауға жол берілмейді.

Тауар биржасы алынған ақпаратты биржадан тыс мәміленің екі тарапынан алдын ала келісім алу шартымен қоспағанда, үшінші тұлғаларға бермейді.

102. Тізілімді тауар биржасы электрондық нысанда жүргізеді.

Биржадан тыс мәмілелер тізілімі мыналарды қамтиды:

тауар биржасының сауда жүйесі берген биржадан тыс мәміленің сәйкестендіру нөмірі;

биржадан тыс мәмілені тауар биржасының сауда жүйесінде тіркеу күні мен уақыты;

өтініш берушінің (сатушының) биржадан тыс мәміле коды;

мәміле мәні болып табылатын тауардың коды және атауы;

биржадан тыс мәміленің жалпы сомасы;

биржадан тыс мәміленің жалпы физикалық көлемі (тонна)

тауардың бір бірлігінің бағасы (теңгемен);

биржадан тыс мәміленің нөмірі және жасалған күні;

жеткізу шарттары;

жеткізу базисі (Инкотермс);

Төлем шарттары.

103. Әрбір стандартталған тауар үшін тауар биржасы биржадан тыс индикаторды есептейді.

Биржадан тыс индикатор биржалық тауарды тиісті өндірушінің жеткізу базисінде және нақты күнтізбелік ай үшін стандартталған тауардың тиісті түрінің ағымдағы жасалатын биржадан тыс мәмілелерінің орташа арифметикалық мәні деңгейінде есептеледі.

104. Биржадан тыс индикаторлар биржадан тыс тіркеу жүргізілетін тауар биржасындағы тиісті нарықтың биржалық индикаторларының құрылымына сәйкес келеді.

105. Биржадан тыс индикаторларды қолдану тікелей келісімшарттар бағаларының өзгеру серпінін бағалау үшін өзара әртүрлі уақыт кезеңдерінде қалыптасқан биржадан тыс индикаторлардың мәндерін салыстыру не биржадан тыс индикаторлардың мәндерін ұқсас уақыт кезеңіндегі тиісті сауда құралының биржалық индикаторларымен салыстыру арқылы жүргізіледі.

Стандартталған тауармен жасалған биржадан тыс мәмілелерге талдау және мониторинг жүргізу кезінде биржадан тыс индикаторларды қолдануды дербес жүргізуге жол беріледі.

106. Биржалық сауда-саттық барысында жасалған мәміле бойынша тауар биржасының сауда жүйесі бірегей нөмір бере отырып, биржалық мәміле бойынша есепті (бұдан әрі – биржалық мәміле бойынша есеп) автоматты түрде жасайды және мынадай мәліметтерді қамтиды:

1) биржалық сауда-саттыққа қатысушының атауы және оның бірегей биржалық сәйкестендіргіші (биржалық сауда-саттыққа қатысушыға берілген жеке код);

2) Форматта мәміле жасалған күн мен уақыт – жыл, ай, күн, сағат, минут, секунд (кемінде 0,1 секундқа дейінгі дәлдікпен);

3) стандартталған тауардың атауы және (немесе) коды;

4) тауар бірлігі үшін баға;

5) тауар саны;

6) мәміленің жалпы сомасы.

107. Биржалық мәміле бойынша Есеп сауда сессиясы мен клиринг аяқталғаннан кейін бірден тауар биржасының уәкілетті қызметкерінің электрондық цифрлық қолтаңбасымен міндетті түрде қол қоя отырып, тауар биржасының электрондық құжат айналымы жүйесінде мәміле жасасқан брокерге немесе дилерге ұсынылады.

Брокер биржалық мәміле бойынша есепті алғаннан кейін оны өз клиентіне ұсынады.

Биржалық мәміле негізінде жасалған шартта биржалық мәміле бойынша есепке ұқсас мәміле талаптары қамтылады.

108. Сауда-саттыққа қатысушының талабы бойынша тауар биржасы биржалық мәміле жөніндегі электрондық есепке қосымша сауда-саттыққа қатысушыға Биржаның уәкілетті қызметкері қол қойған биржалық мәміле жөніндегі қағаз есепті ұсынады.

109. Сауда күнінің қорытындылары бойынша биржалық сауда-саттыққа қатысушыға әрбір биржалық мәміле бойынша жеке есептерді ұсынбай, сауда сессиясы ішінде өзі жасаған барлық биржалық мәмілелер бойынша жиынтық есепті ұсынуға жол беріледі.

110. Биржалық сауда-саттықтардың қорытындылары бойынша сауда жүйесінде тауар биржасы сауда күнінде жасалған биржалық сауда-саттыққа қатысушылардың биржалық мәмілелерінің жиынтық тізілімін қалыптастырады.

111. Брокерлер жасалатын биржалық мәмілелердің есебін әрбір клиент бойынша жеке жүргізеді және осы мәмілелер туралы мәліметтерді мәміле жасалған күннен бастап бес жыл бойы сақтайды.

112. Тауар биржасының тауар биржасы және (немесе) клиринг орталығы сатып алушы тарапынан шарт сомасын биржалық қамтамасыз етумен бұрын енгізген толық жабу есебінен сатушы тарапынан тиісінше жеткізу жөніндегі барлық талаптар орындалған жағдайда, Сатып алушы тарапынан шарт сомасын толық төлеу бөлігінде бұрын жасалған биржалық мәміле негізінде шарт талаптарының орындалуына кепілдік беру бойынша контрагенттің функцияларын өзіне қабылдайды.

113. Тауар биржасы биржалық сауда саласындағы қызметпен айналысуды тоқтатқан кезге дейін жасалған барлық биржалық мәмілелер бойынша мәліметтердің сақталуын қамтамасыз етеді.

15-тарау. Биржалық алым мөлшерін қалыптастыру және өтінімдерді қамтамасыз ету тәртібі

114. Тауар биржасы биржалық сауда-саттықты ұйымдастырғаны және өткізгені үшін жасалған биржалық мәміле сомасының пайызымен есептелетін биржалық алым алады. Биржалық алым мөлшерін тауар биржасы айқындайды.

Биржалық алымды мәмілеге қатысушылардың екеуі де оны жасау фактісі бойынша ғана төлейді.

115. Егер тарифтер биржалық алымның жеңілдікті мөлшерін, сондай-ақ сауданың сауда секцияларында сауданы ұйымдастыру жөніндегі қызметтер үшін осы қағидалармен реттелмеген және қосымша регламенттеуді талап ететін ай сайынғы төлемдерді көздеген жағдайда, тауар биржасы тиісті ішкі құжаттарды бекітеді.

116. Индустриялық сертификатқа ие және тауар биржасында ішкі Ел құндылығын арттыруды көздейтін, өздері өндіретін стандартталмаған тауарларды жер қойнауын пайдаланушыларға өткізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын дилерлер үшін сараланған алым тиісті секция бойынша сауда-саттықты ұйымдастыру күніне тауар биржасында белгіленген ең төменгі биржалық алымның елу пайызынан аспайтын мөлшерде белгіленеді.

117. Егер жер қойнауын пайдаланушылардың Ел ішіндегі құндылығын арттыруды көздейтін стандартталмаған тауарларды сатып алу объектісі индустриялық сертификатқа ие дилер өндімейтін тауар болып табылса, биржалық алым тауар биржасының ішкі тарифтік саясатына сәйкес жалпы белгіленген тәртіппен айқындалады.

118. Бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық алымды төлемеу биржалық тауарды келесі сауда сессиясына сатып алуға және/немесе сатуға арналған өтінімді қабылдаудан бас тарту үшін негіз болып табылады.

16-тарау. Биржалық саудаға қатысушыларды санаттау арқылы олардың қаржылық орнықтылығын айқындау шарттары

119. Индустриялық сертификатқа ие және өздері өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті тауар биржасында жүзеге асыратын дилерлерді қоспағанда, тауар биржасының дилерлері үшін оларды қаржылық орнықты деп тану жөніндегі талаптар сауда-саттыққа қатысушыларды жіктеу және оларға қойылатын талаптар жолымен тиісті сауда секцияларында тауар биржасы айқындайтын мөлшерде белгіленеді.

Тауар биржасының мүшесі брокер ретінде, егер ол тауар биржасы айқындайтын мөлшерде жарғылық және (немесе) меншікті капиталының болуы жөніндегі талаптарға сәйкес келсе, қаржылық орнықты деп танылады.

120. Жер қойнауын пайдаланушылар мен ұлттық компаниялардың, табиғи монополиялар субъектілерінің сатып алуына қатысатын әлеуетті өнім беруші, егер ол жиынтығында салық аударымдары бойынша мерзімі өткен берешектің болмауы жөніндегі шарттарға сәйкес келсе, банктер алдында және оның шоттарына тыйым салынбаса және оған қатысты банкроттық рәсімі қозғалмаса, қаржылық орнықты деп танылады.

121. Қаржылық орнықтылықты растау үшін әлеуетті өнім беруші мыналарды ұсынады:

1) төлеу мерзімі "Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы" Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) (бұдан әрі - Салық кодексі) сәйкес ұзартылған не бір теңгеден кем берешектің бар-жоғы туралы жағдайларды қоспағанда, берешегінің жоқ екендігі туралы тиісті салық органы анықтамасының электрондық көшірмесін; өтінім беру күнінің алдындағы бір айдан ерте;

2) Әлеуетті өнім берушіге Қызмет көрсететін банктен немесе банк филиалынан анықтама берілген күннің алдындағы үш айдан астам созылатын әлеуетті өнім берушінің міндеттемелері бойынша мерзімі өткен берешектің жоқ екендігі туралы қол қойылған және мөр басылған (бар болса) анықтаманың электрондық көшірмесін ұсынады.

Егер әлеуетті өнім беруші Екінші деңгейдегі бірнеше банктің немесе филиалдардың, сондай-ақ шетелдік банктің клиенті болып табылған жағдайда, анықтама осындай банктердің әрқайсысынан ұсынылады.

122. Жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алулары бойынша әлеуетті өнім берушілерге және стандартталған тауарлармен биржалық мәмілелер бойынша сатып алушыларға мемлекеттік кірістер органдарының мынадай мәліметтері негізінде тауар биржасының электрондық сауда жүйесі айқындайтын қаржылық орнықтылық бойынша талаптар қойылады:

1) кірістер;

2) төленген салықтар,

мына формула бойынша есептелетін төленген салықтардың көрсеткіші:

$$\text{ПУН} = \text{УН} / \text{СД} \times 100\%,$$

онда:

ПУН-төленген салықтардың көрсеткіші,

УН - төленген салық сомасы;

ДК-табыс сомасы.

Жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алу жөніндегі әлеуетті өнім берушісі, егер ол жиынтығында мынадай шарттарға сәйкес келсе, қаржылық орнықты деп танылады:

1) әлеуетті өнім берушінің кірістері Мемлекеттік кірістер органдарының ақпараттық жүйелерінің деректеріне сәйкес өткен жылдың алдындағы үш жыл ішінде сатып алуды жүзеге асыру үшін бөлінген соманың кемінде екінші бөлігін құрайды;

2) өткен жылдың алдындағы үш жыл ішінде төленген салықтардың көрсеткіші Мемлекеттік кірістер органдарының ақпараттық жүйелерінің деректеріне сәйкес әлеуетті өнім беруші кірістерінің кемінде үш пайызын құрайды.

Стандартталған тауарлармен биржалық мәміле бойынша сатып алушы, егер ол жиынтығында мынадай шарттарға сәйкес келсе, қаржылық орнықты деп танылады:

1) Мемлекеттік кірістер органдарының ақпараттық жүйелерінің деректеріне сәйкес өткен жылдың алдындағы үш жыл ішіндегі сатып алушының кірістері биржалық мәміле сомасының кемінде екінші бөлігін құрайды;

2) өткен жылдың алдындағы үш жыл ішінде төленген салықтардың көрсеткіші Мемлекеттік кірістер органдарының ақпараттық жүйелерінің деректеріне сәйкес сатып алушы кірістерінің кемінде үш пайызын құрайды.

17-тарау. Биржалық төреліктің қызметін қалыптастыру және ұйымдастыру тәртібі, сондай-ақ биржалық тауарлармен биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу тетіктері

123. Биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу үшін Биржа әділет органдарында мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік отыз күн ішінде тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік құрады. Биржалық төреліктің қызметі "Төрелік туралы" Қазақстан Республикасының Заңымен реттеледі.

124. Биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу үшін биржалық төрелікті биржа тұрақты жұмыс істейтін төрелік ретінде құрады. Тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелікті құру үшін Биржа регламентті, төрелікте қызметті жүзеге асыратын төрешілердің тізімін бекітеді.

125. Тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік дауларды Қазақстан Республикасының Конституциясына, Заңдарына және өзге де нормативтік құқықтық актілеріне сәйкес қарайды.

126. Тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік шарттың талаптарына сәйкес және іскерлік айналымның дәстүрлерін ескере отырып шешім қабылдайды.

127. Даулы қатынастарды реттейтін құқық нормалары болмаған жағдайда, тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік ұқсас құқықтық қатынастарды реттейтін құқық нормаларын қолданады, ал мұндай нормалар болмаған кезде дауды заңдардың жалпы бастаулары мен мағынасын негізге ала отырып шешеді.

128. Биржалық мәміле тараптары арасында жасалған төрелік келісім, яғни туындаған немесе туындауы мүмкін дауды тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің қарауына беру туралы Тараптардың жазбаша келісімі болған кезде дауды тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің қарауына беруге жол беріледі.

18-тарау. Тауар биржасы мүшелерінің биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету тәртібі

129. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінім беретін және (немесе) биржалық сауда-саттыққа қатысатын тауар биржасының мүшелері тауар биржасы белгілеген тәртіппен оқудан өтеді.

Клиенттермен және (немесе) олардың өкілдерімен және (немесе) клиенттермен үлестес үшінші тұлғалармен өзара іс-қимыл жасау кезінде, брокер:

1) биржалық мәміле жасау кезінде клиенттердің нарықтық мінез-құлқын өзгерту мақсатында оларға тікелей немесе жанама қысым жасамайды;

2) биржалық сауда-саттықта олардың орындалуын көздемейтін баға өтінімдерін қасақана жоғарылату (кеміту) мақсатында шарттар жасаспайды (өтінімдер беруге, кері қайтарып алуға);

3) екі және одан да көп клиенттер арасында өткізілетін биржалық тауарлардың баға белгіленуіне әсер ететін бағаларды белгілеу не ұстап тұру мәселелері бойынша келісімдер (келіссөздерге кіру) жасаспайды;

4) басқа клиентке мүліктік және өзге де зиян келтіруге әкеп соғатын қандай да бір сайланбалы клиентке артықшылық беруге жол бермейді;

5) биржалық сауда-саттықтардың бәсекелестігін төмендетуге бағытталған биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін басқа брокерлермен және (немесе) дилерлермен үлестес болуды пайдаланбайды.

Тауар биржасының аккредиттелген мүшелері биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету шеңберінде мынадай шаралар қабылдайды:

осы қағидада, заңда, уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінде, тауар биржасының ішкі құжаттарында белгіленген талаптарды сақтайды;

тауар биржасына аккредиттеу үшін ұсынылған құжаттар мен мәліметтерге енгізілген барлық өзгерістер туралы ақпаратты осындай өзгерістер енгізілген күннен бастап бір жұмыс күні ішінде электрондық құжат нысанында тиісті хабарлама және (немесе) растайтын құжаттар болған кезде жіберу арқылы ұсынады;

тауар биржасының биржалық сауда-саттыққа жіберу, биржалық сауда-саттықты өткізу, биржалық мәмілелерді тіркеу және орындау мәселелері бойынша шешімдерін орындайды;

тауар биржасының мүшесі ретіндегі қызметке байланысты құжаттарды, оның ішінде биржалық мәмілелерді жасауға және орындауға қатысты құжаттарды тіркейді, есепке алады және сақтайды;

тауар биржасына оның сұрау салуы бойынша тауар биржасының мүшесі ретіндегі қызметке қатысты құжаттарды ұсынады;

биржалық алымдарды, сондай-ақ тауар биржасы мен клирингтік ұйым алатын өзге де төлемдер мен алымдарды төлеуді жүргізеді;

белгіленген тәртіппен тауар биржасына жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелердің орындалуы туралы ақпарат береді;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша өз міндеттемелерін орындайды;

клиенттің биржалық мәміле бойынша міндеттемелерді орындауын қамтамасыз етеді

130. Тауар биржасы биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету шеңберінде бағаларды айла-шарғы жасау фактісін анықтау және шектеу үшін мынадай шаралар қабылдайды:

1) тиісті биржалық тауарлар бағасының ауытқу шекарасын белгілейді;

2) тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде орналастырылатын биржалық тауарды сатып алуға, сатуға арналған өтінімдерге бақылауды жүзеге асырады;

3) жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық тауарлар бағаларының мониторингін жүзеге асырады;

4) алдыңғы сауда-саттық нәтижесінде қалыптасқан бағаларды негізге ала отырып, бір сауда күні шеңберінде нақты биржалық тауарға бағалар деңгейлерін талдауды жүзеге асырады;

5) биржалық сауда-саттыққа қатысушылардан биржалық сауда-саттыққа тікелей немесе жанама қатысты құжаттар мен мәліметтерді сұратады;;

6) алдыңғы сауда-саттық нәтижесінде қалыптасқан бағаларды негізге ала отырып, бір сауда күні шеңберінде нақты биржалық тауарға бағалар деңгейлерінің ең төменгі және ең жоғарғы шектерінен асу мониторингін жүзеге асырады.

Бағалық айла-шарғы жасау фактісі анықталған кезде тауар биржасы биржалық сауда-саттықты тоқтата тұрады, бұл туралы тауар биржасының мүшесіне, уәкілетті және монополияға қарсы органдарға тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен хабарлайды.

19-тарау. Биржалық сауда бойынша құжаттарды қабылдау (бекіту) тәртібі

131. Тауар биржасы мынадай ішкі құжаттарды әзірлейді және бекітеді:

1) биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімнің нысаны мен мазмұны;

- 2) тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің регламенті және төрешілер тізілімі;
- 3) биржалық сауданы ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсету туралы үлгі шарттың нысаны;
- 4) тауар биржасы көрсететін қызметтер үшін тарифтер;
- 5) Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттыққа жіберілген тауардың ерекшелігін және тауар беру шартының стандартты нысанын қамтуға тиіс;
- 6) Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттыққа жіберілген стандартталған тауарлардың сауда құралының кодтарын беру тәртібі;
- 7) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатында ішкі бақылау қағидаларын және оны жүзеге асыру бағдарламасын; ;
- 8) брокерлік (дилерлік) әдеп кодексі;
- 9) тауар биржасының қызметін жүзеге асыру үшін қажетті, осы қағидаларда белгіленген ішкі құжаттар;
- 10) Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі үлгілік стандарттар;
- 11) биржалық сауданы бұзушылардың тізбесін қалыптастыру қағидаларын қамтуға тиіс.

132. Тауар биржасына регламенттейтін құжаттарды қабылдауға (бекітуге) жол беріледі:

- 1) тауар биржасының сауда жүйесін пайдалану;
- 2) биржалық сауда-саттық арқылы өткізілетін биржалық тауардың сапасына биржалық сауда-саттыққа қатысушының талап етуі бойынша сараптама ұйымдастыруды қамтамасыз етеді;
- 3) кейіннен уәкілетті органға оның мүшелері болып табылатын брокерлер мен дилерлер бойынша ақпаратты жібере отырып, биржаның ресми сайтында апта сайынғы негізде жариялады;
- 4) биржалық саудаға байланысты ұйымдастырушылық, консультациялық, ақпараттық, әдістемелік қызметтер көрсету;
- 5) халықаралық биржалық сауда-саттықты дамыту, сондай-ақ осы қағидаларда көзделген құжаттар.

133. Сауда-саттыққа қатысушылар үшін тауар биржасының ішкі құжаттарында тауар биржасында коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтерді сауда-саттыққа қатысушылардың, олардың өкілдерінің немесе үшінші тұлғалардың жеке мүдделерінде пайдалануға жол бермейтін олардың сақталуын қамтамасыз ету шарттары болады.

134. Биржалық сауда-саттықты өткізу тетігін регламенттейтін тауар биржасының ішкі құжаттары олар күшіне енгенге дейін үш жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының интернет-ресурсында оларды жариялау жолымен тауар биржасы мүшелерінің назарына жеткізіледі.

20 тарау. Өткізілетін биржалық сауда-саттық туралы ақпаратты тауар биржасының интернет-ресурсында орналастыру тәртібі

135. Тауар биржасы осы қағидалардың 131, 132-тармақтарында көрсетілген құжаттарды, оларға өзгерістер мен толықтыруларды, сондай-ақ өз қызметі туралы, оның ішінде биржалық саудаға қатысушыларға қатысты қабылданатын шешімдер туралы өзге де ақпаратты олар бекітілген күннен бастап бір жұмыс күні ішінде өз интернет-ресурсында орналастырады.

136. Әрбір сауда-саттық күнінің қорытындылары бойынша тауар биржасы келесі жұмыс күнінен кешіктірмей өзінің интернет-ресурсының арнайы бөлімінде мынадай мәліметтерді қамтитын биржалық сауда-саттықтың нәтижелері туралы ақпаратты орналастырады:

- 1) мәміле жасалған биржалық сауда режимі;
- 2) стандартталған тауарлар бойынша:
Сауда-саттықты өткізу күні;
тауардың атауы немесе коды;
жасалған мәмілелер саны;
сауда-саттықтың ашылу және жабылу бағасы;
мәмілелердің ең жоғары және ең төмен және орташа өлшемді бағасы;
жеткізу шарттары;
сауда сессиясындағы барлық мәмілелер бойынша жалпы айналым.
- 3) стандартталмаған тауарлар бойынша жүргізіледі:
Сауда-саттықты өткізу күні;
мәмілені жасау уақыты және оның нөмірі;
мәміле жасаған биржалық сәйкестендіргіш (биржалық сауда-саттыққа қатысушыға берілген жеке код) ;
тауардың атауы;
тауардың саны;
тауардың бағасына;
мәміленің жалпы құны;
жеткізу шарттары мен орны.

137. Тауар биржасы тауар биржасының аккредиттелген мүшелерінің өзекті тізбесін өзінің интернет-ресурсының арнайы бөлімінде орналастырады, бұл уәкілетті органның ресми хабарламасы болып табылады.

Тауар биржасының атауы, орналасқан жері өзгерген, сондай-ақ басшысы ауысқан және (немесе) тауар биржасы мүшелері қызметкерлерінің құрамы өзгерген кезде тауар биржасы тауар биржасына тауар биржасының мүшелерінен ақпарат келіп түскен кезден бастап үш жұмыс күні ішінде Тізбені жаңартады.

138. Тауар биржасы ай сайын есепті кезеңнен кейінгі айдың 5-күнінен кешіктірмей меншікті интернет-ресурсының арнайы бөлімінде стандартталған тауарларға баға белгілеулерді орналастырады.

21- тарау. Тауар биржасы арқылы мемлекеттік сатып алуды жүргізу тәртібі

139. Тауар биржалары арқылы мемлекеттік сатып алу осы қағидаларда белгіленген тәртіппен Қосарланған қарсы аукцион режимінде жүзеге асырылады.

140. Мемлекеттік сатып алу бойынша сауда-саттық жүргізу кезінде клирингтік ұйымға сатып алу сомасының кемінде 1 (бір) пайызы мөлшерінде сауда-саттыққа қатысуға өтінімді қамтамасыз ету енгізіледі.

141. Тауар биржасы мемлекеттік сатып алуды өткізу кезінде сауда–саттық кестесі түріндегі хабарландыруды биржалық сауда-саттықты өткізу күніне дейін он жұмыс күнінен кешіктірмей өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті атқарушы органы өзінің интернет-ресурсында Мемлекеттік сатып алу туралы арнайы бөлімде әлеуетті өнім берушілерге тапсырыс берушілер мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыратын тауардың және тауар биржасының атауы туралы тауар биржасы тиісті хабарландыруды орналастырған күнге дейін он бес жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде хабарлайды.

142. Тауар биржалары арқылы мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру жөніндегі қызметтер бастамашының тиісті жылға арналған бюджетінде көзделген қаражат шеңберінде өтеулі негізде көрсетіледі.

22 - тарау. Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелерін ескере отырып, жер қойнауын пайдаланушылар сатып алатын тауарлардың Ел ішіндегі құндылығын арттыруды көздейтін стандартталған тауарлармен биржалық сауданың тәртібі

143. Табиғи монополиялар субъектілерінің, әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялардың сатып алулары, сондай-ақ стандартталған тауарларды ұлттық компаниялардың тауар биржалары арқылы сатып алулары осы қағидаларда белгіленген тәртіппен Қосарланған қарсы аукцион режимінде жүзеге асырылады.

144. Жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алуы, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сатып алуы бойынша сауда-саттық жүргізу кезінде клирингтік ұйымға сатып алу сомасының кемінде 1 (бір) пайызы мөлшерінде сауда-саттыққа қатысуға өтінімді қамтамасыз ету енгізіледі.

145. Жер қойнауын пайдаланушылардың стандартты аукцион режиміндегі сатып алулары, олар аукционның бастамашысы ретінде шыққан жағдайда, төмендету аукционы түрінде өткізіледі.

Параграф 1. Төмендету аукционын өткізу

146. Аукционға қатысушылар өтінімде көрсетілген баға бойынша да, сондай-ақ лоттың бастапқы бағасынан төмен баға бойынша өз шарттарын көрсете отырып, өтінімдерді ұсыну жолымен аукцион бастамашысының өтінімінде көрсетілген шарттарда мәміле жасасуға офферта жасайды.

Бұл ретте аукционға қатысушыларға лоттың бастапқы бағасынан төмен бағамен өтінімдердің шектеусіз санын ұсынуға жол беріледі.

147. Аукционға қатысушылардың өтінімдері қайтарып алынбайтын болып табылады.

Өтінімдегі бағалар үтірден кейін екі белгіге дейінгі дәлдікпен көрсетіледі.

Осы талапты бұза отырып ұсынылған өтінімдерді тауар биржасы сауда жүйесінен алып тастауға тиіс.

148. Егер өтінімдер екеуден кем әлеуетті өнім берушіден берілген жағдайда, аукцион өтпеді деп танылады және жойылуға жатады.

149. Тауар биржасы өтінімдерді қою үшін тауар биржасы бөлген уақыт кезеңі өткеннен кейін сауда жүйесінде әрбір әлеуетті өнім берушіден биржалық сауда-саттыққа қатысушылар қойған өтінімдерді қабылдауды тоқтату сәтіндегі барлық үздік өтінімдер туралы ақпаратты қамтитын өтінімдер туралы есепті қалыптастырады.

Егер төмендетуге арналған аукцион жабылғанға дейін үш минут ішінде олардың әлеуетті өнім берушінің биржалық сауда-саттыққа қатысушыларының бірі ең төменгі жаңа бағаны енгізсе, төмендетуге арналған аукционның жабылу уақыты автоматты түрде бес минутқа, бірақ үш реттен асырмай ұзартылады.

150. Өтінімдер туралы есепке сәйкес лоттың ең төмен бағасымен өтінім берген әлеуетті өнім беруші, жағдайларды қоспағанда, аукцион жеңімпазы деп танылады:

1) өтінімдер туралы есепте ең төмен бағалары бірдей өтінімдер қамтылса, онда ең төмен бағасы бар өтінімді уақыт бойынша ертерек қойған әлеуетті өнім беруші аукцион жеңімпазы болып танылады.

2) өтінімдер туралы есепте әлеуетті өнім берушілерден бірдей ең төмен бағалары бар өтінімдер қамтылса, онда жер қойнауын пайдаланушылар сатып алатын тауарлардағы елішілік құндылықтың артуын ескере отырып, аукцион жеңімпазы болып Индустриялық сертификаты бар әлеуетті өнім беруші танылады.

151. Тауар биржасы өтінімдер туралы есепті қарауға бөлген уақыт кезеңі өткеннен кейін аукцион бастамашысының қарсы өтінім беру арқылы аукцион жеңімпазының оффертасын акцептейді.

152. Биржалық мәміле жасалғаннан кейін тауар биржасы сауда жүйесінде жасалған биржалық мәміле туралы ақпаратты қамтитын қорытындылар туралы хаттаманы қалыптастырады және аукцион бастамашысы мен төмендету аукционның жеңімпазына жібереді.

153. Төмендетуге арналған аукцион өтпеді деп танылған жағдайда, аукцион бастамашысы тауар биржасына жалпы белгіленген тәртіппен аукционды өткізуге өтінімді қайта береді.

154. Төмендетуге арналған Аукцион мынадай жағдайларда тауар биржасының күшін жоюға жатады:

1) заңды күшіне енген сот шешімі бойынша;

2) сауда-саттыққа қатысушылар аукционға қатысуға екеуден аз өтінім берген жағдайда;

3) аукцион бастамашысының тауарларын сатып алудың бекітілген жылдық және (немесе) орта мерзімді бағдарламаларында көзделген стандартталмаған тауарларды сатып алуға арналған шығыстар қысқартылған жағдайда жүргізіледі.

155. Төмендетуге арналған аукционды өткізудің күшін жою туралы ақпаратты тауар биржасы сауда күні ішінде өзінің интернет-ресурсында жариялауға тиіс.

156. Төмендетуге арналған аукционды өткізу үшін аукцион бастамашысы дилер ретінде дербес немесе өзінің брокері арқылы тауар биржасына өтінім береді, онда мынадай мәліметтер мен шарттар көрсетіледі:

1) аукцион бастамашысының атауы (заңды тұлға үшін), тапсырыс берушінің тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) (жеке тұлға үшін), нақты мекенжайы, толық атауы, банктік деректемелері;

2) аукцион лоты: функционалдық, техникалық, сапалық және пайдалану сипаттамаларын көрсете отырып, сатып алынатын тауарға техникалық ерекшелік, сондай-ақ тауарлардың осы талаптарға сәйкестігін растайтын құжаттардың тізбесі;

3) тауарды тасымалдауға, сақтандыруға, кедендік баждарды, салықтарды (Егер тауарды өткізу бойынша айналымға қосылған құн салығы салынған жағдайда) төлеуге арналған шығыстарды, алымдарды, сондай-ақ тауарларды беру шарттарында көзделген өзге де шығыстарды қоса алғанда, лоттың теңгемен алғандағы бастапқы бағасы;

4) сатып алынатын тауардың саны;

5) өлшем бірлігі;

6) Төлем шарттары;

7) тауарды беру шарты мен орны;

8) тауар жеткізілімі шарты жасалған күннен бастап есептелетін тауар жеткізілімінің мерзімі;

9) тауар жеткізілімі шартының елеулі талаптары көрсетілген жобасы;

10) әлеуетті өнім берушілердің аукцион бастамашысынан лот бойынша түсіндірулерді сұратуға жол берілетін тәсілдер; аукцион бастамашысының уәкілетті тұлғаларының сұрақтарымен жүгіну үшін электрондық поштасының мекенжайы және телефон нөмірлері; ;

11) шеңберінде сатып алу жүзеге асырылатын жер қойнауын пайдалануға арналған лицензияның (келісімшарттың) нөмірі (бар болса);

12) әлеуетті өнім беруші сәйкес келетін біліктілік талаптарын қамтуға тиіс. Осы тармақша индустриялық сертификаты бар және өздері өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті тауар биржасында жүзеге асыратын әлеуетті өнім берушілерге-тауар өндірушілерге қолданылмайды.

157. Өтінімде әлеуетті өнім беруші қызметкерлерінің жұмыс тәжірибесінің болуы туралы талапты белгілеуге жол берілмейді.

158. Аукцион бастамашысына әлеуетті өнім берушілерге сатып алынатын тауарлар нарығында жұмыс тәжірибесінің болуы туралы талаптар белгілеуге жол беріледі.

159. Әлеуетті өнім берушінің сатып алынатын тауарлар нарығындағы жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар өтінімде мынадай өлшемшарттарға сәйкес белгіленеді:

1) Егер стандартты аукционды жүзеге асыруға бөлінген сома тиісті қаржы жылына белгіленген айлық есептік көрсеткіштің елу мың еселенген мөлшерінен асатын болса, екі жылға дейін;

2) Егер стандартты аукционды жүзеге асыруға бөлінген сома тиісті қаржы жылына белгіленген айлық есептік көрсеткіштің екі жүз мың еселенген мөлшерінен асатын болса, бес жылға дейін тоқтатыла тұрады.

Осы тармақта белгіленген талаптар сатып алынатын тауарларды өндіруге индустриялық сертификаты бар әлеуетті өнім берушілер-тауар өндірушілерге қолданылмайды.

160. Аукцион бастамашысының төмендетуге арналған аукционды өткізуге арналған өтінімге өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізуіне жол берілмейді.

161. Тауар биржасы төмендетуге арналған аукционды өткізуге өтінімді алған күннен бастап екі жұмыс күні ішінде аукционды өткізу туралы не аукционды өткізуден бас тарту туралы шешім қабылдайды және өтінім келіп түскен брокер немесе дилерге қабылданған шешім туралы хабарлайды.

162. Тауар биржасы стандартталмаған тауарларды жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алуды жүргізуі туралы хабарландыруды биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін кемінде сегіз жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Төмендетуге арналған аукционды өткізу мерзімдерін ұзартуға жол беріледі. Аукцион өткізудің жаңа күнін тауар биржасы өзінің интернет-ресурсында жариялауға тиіс.

163. Хабарландыру құрамында:

- 1) аукцион лотының атауы;
- 2) аукцион өткізуге өтінімнің толық мазмұны;
- 3) аукционға қатысуға өтінім беру мерзімі;

4) тауарларды сатып алу туралы шарт жасалған күннен бастап әрбір лот бойынша тауарларды беру мерзімі.

Индустриялық сертификатқа ие тауар өндірушілерге өтінімдерде Тапсырыс берушінің хабарландыруында белгіленгеннен артық, бірақ сатып алуға шарт жасалған күннен бастап күнтізбелік қырық күннен аспайтын тауар жеткізу мерзімін көрсетуге жол беріледі.

164. Төмендетуге арналған аукционға қатысуға өтінімдер беру мерзімі кемінде алты жұмыс күнін құрайды және биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін екі жұмыс күнінен кешіктірілмей аяқталады.

165. Төмендетуге арналған аукцион өткізу туралы хабарландыру жарияланғанға дейін өтінімдерді ұсынуға жол берілмейді.

166. Жер қойнауын пайдаланушылардың стандартталмаған, біртекті болып табылмайтын тауарларды сатып алуы кезінде бастамашы мұндай тауарларды өтінімде лоттарға бөледі.

Жер қойнауын пайдаланушылардың біртекті стандартталмаған тауарлардың бірнеше түрін сатып алуы тауарларды олардың біртекті түрлері бойынша және оларды жеткізу орны бойынша лоттарға бөлу жолымен жүзеге асырылады.

Жабдықтың, көлік құралының белгілі бір моделіне бір лотпен қосалқы бөлшектерді (жиынтықтаушы) және шығыс материалдарын сатып алуға жол беріледі.

167. Жер қойнауын пайдаланушылардың стандартталмаған тауарларды сатып алуын жүргізу кезінде, жер қойнауын пайдаланушылардың тауарларды сатып алуы жүзеге асырылатын жағдайларды қоспағанда, тауар белгілеріне, қызмет көрсету белгілеріне, фирмалық атауларына, патенттерге, пайдалы модельдерге, өнеркәсіптік үлгілерге, тауардың шығарылған жерінің атауына және өндірушінің атауына, сондай-ақ сатып алынатын тауардың жекелеген әлеуетті өнім берушіге не өндірушіге тиесілігін айқындайтын өзге де сипаттамаларға нұсқау беруге жол берілмейді:

жабдықтарды, көлік құралдарын, өнеркәсіптік автоматика жүйелерін қосымша жинақтау, жаңғырту, қосымша жарақтандыру, сондай-ақ одан әрі техникалық сүйемелдеу, сервистік қызмет көрсету және жөндеу, оның ішінде жоспарлы жөндеу үшін;

мемлекеттік сараптаманың оң қорытындысы бар жобалау (жобалау-сметалық) құжаттамасына сәйкес;

технологиялық химиялық материалдар.

168. Жер қойнауын пайдаланушылардың стандартталмаған тауарларды сатып алуын жүзеге асыру кезінде Тапсырыс берушінің тауарларды қабылдау-беру актілеріне қол қоюы немесе шарт талаптарының бұзылуын жою туралы талап қоюы, егер тауарлар қабылданбаған жағдайда, Тапсырыс беруші актілерді алған кезден бастап он жұмыс күні ішінде жүргізіледі.

Ақы төлеу тауарларды қабылдау-беру актілеріне қол қойылған күннен бастап күнтізбелік отыз күннен кешіктірілмейтін мерзімде жүргізіледі.

169. Аукцион бастамашысының мүдделерін білдіретін Брокер әлеуетті өнім берушілердің мүдделерін білдірмейді.

170. Әлеуетті өнім беруші төмендету аукционына мынадай негіздердің бірі бойынша қатысуға жіберілмейді:

1) әлеуетті өнім берушінің біліктілік талаптарына, сондай-ақ техникалық ерекшелік талаптарына сәйкестігін растау үшін құжатты (құжаттарды) ұсынбау;

2) Әлеуетті өнім беруші өзінің сәйкестігін растау үшін ұсынған құжаттарда қамтылған ақпараттың негізінде біліктілік талаптарына сәйкес келмеу фактісі анықталғанда;

3) біліктілік талаптары бойынша анық емес ақпарат беру фактісі анықталғанда;

4) өнім беруші ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамаға сәйкес әзірленген және бекітілген тізімдерден, тізімдерден (тізбелерден) тұрады.

Осы тармақтың 1), 2), 3) тармақшалары индустриялық сертификаты бар және өздері өндіретін тауарларды өткізу жөніндегі қызметті тауар биржасында жүзеге асыратын әлеуетті өнім берушілерге-тауар өндірушілерге қолданылмайды.

171. Төмендетуге арналған аукцион өткізілетін күнге дейін екі жұмыс күні бұрын аукцион бастамашысы дилер ретінде дербес немесе өзінің брокері арқылы төмендетуге арналған аукционға қатысуға жіберілген және әлеуетті өнім берушілердің төмендетуге арналған аукционға қатысуға жіберілмеген тауарлардың әлеуетті өнім берушілерінің тізімдерін тауар биржасына ұсынады.

Егер төмендетуге арналған аукционға әлеуетті өнім беруші жіберілмеген жағдайда, аукцион бастамашысы дилер ретінде дербес немесе өзінің брокері арқылы тауар биржасына растайтын құжаттар мен мәліметтерді ұсынады.

172. Егер төмендетуге арналған аукционға бір ғана әлеуетті өнім беруші жіберілген болса, онда төмендетуге арналған аукцион өткізілмейді және өткізілмеді деп танылады.

173. Аукцион өтпеді деп танылған жағдайда тауар биржасы стандартталмаған тауарларды қайта сатып алуды өткізу туралы хабарландыруды биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

17. Тауар биржасы осы тізімді алған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей өзінің интернет-ресурсында төмендетуге арналған аукционға жіберілген және қатысуға жіберілмеген әлеуетті өнім берушілердің тізімдерін жариялайды.

175. Төмендетуге арналған аукционға қатысуға жіберілген әрбір әлеуетті өнім берушіден биржалық сауда-саттыққа қатысушылар аукцион өткізілетін күнге дейін бір жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының клирингтік орталығына немесе тауар биржасына биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Қамтамасыз етуді аукционға қатысуға өтінім бергенге дейін енгізуге жол беріледі.

176. Биржалық қамтамасыз етуді енгізбеген әрбір әлеуетті өнім берушіден биржалық сауда-саттыққа қатысушылар төмендету аукционына жіберілмейді.

23-тарау. Көміртегі бірліктерінің сауда секциясы

177. Қазақстан Республикасындағы көміртегі бірліктерінің сауда жүйесі бастапқы және қайталама көміртегі нарықтарынан тұрады:

1) Бастапқы көміртегі нарығында көміртегі бірліктерін сату жүйесінің операторы көміртегі нарығы субъектілеріне көміртегі квоталарының Ұлттық жоспары резервінің тиісті санатынан көміртегі квотасының бірліктерін сатуды аукцион шарттарында жүзеге асырады.

2) қайталама көміртегі нарығында көміртегі нарығының субъектілері тікелей мәміле арқылы немесе тауар биржасы арқылы көміртегі бірліктерін сатып алу-сатуды өзара жүзеге асырады.

178. Қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның шешімі бойынша күші жойылған, өтелген, айналыстан алынған немесе айналыстан шығарылған көміртегі бірліктері осы қағидаларға және Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес сауда объектісі болып табылмайды.

179. Көміртегі бірліктерімен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруды жүзеге асыруға ниеті бар тауар биржасы электрондық сауда жүйесін қоршаған орта саласындағы уәкілетті органмен синхрондауды қамтамасыз етеді.

180. Көміртегі бірліктерінің бағалары бойынша дұрыс ақпарат алу мақсатында қалыптасқан нарық конъюнктурасын ескере отырып, тауар биржасындағы көміртегі бірліктерінің бағаларына баға белгілеу жүргізіледі.

181. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін көміртегі бірліктерімен биржалық саудаға қатысушылар биржалық қамтамасыз етуді тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік ұйымның шотына енгізеді.

182. Ең төменгі рұқсат етілген бағадан аз жарияланған бағасы бар өтінімдер қарауға қабылданбайды.

183. Сатуға арналған өтінімдерді сатушылар лотқа қояды.

184. Биржалық сауда-саттықтар Қосарланған қарсы аукцион режимінде мынадай тәртіппен өткізіледі:

1) сауда сессиясы ішінде биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне көміртегі бірліктерін сатып алуға (сатуға) өтінімдер береді ;

2) сауда сессиясының ұзақтығы бір сағатты құрайды.

3) сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде мынадай мәліметтер көрсетіледі:

сауда-саттыққа қатысушының атауы;

өтінім түрі (сатып алуға немесе сатуға);

сатып алынатын (сатылатын) тауардың атауы;

теңгемен көрсетілетін баға;

сатып алуға (сатуға) өтінім берілген саны;

4) барлық қабылданған өтінімдер көміртегі бірліктерін сатуға және сатып алуға қанағаттандырылмаған өтінімдер кезегінде жинақталады:

сатып алуға өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың кему тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

сатуға арналған өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың өсу тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

5) сатуға жаңадан келіп түскен өтінім ең жоғары бағаны қамтитын сатып алуға арналған өтінімнен бастап, сатып алу бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан жоғары немесе оған тең болатын сатып алуға арналған қолда бар өтінімдердің есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс сатуға арналған осындай өтінім толық қанағаттандырылғанға дейін не баға бойынша қолайлы сатып алуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады;

6) сатып алуға жаңадан келіп түскен өтінім ең төмен бағаны қамтитын сатуға арналған өтінімнен бастап сату бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан төмен немесе оған тең болатын сатуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатып алу өтінімі толық қанағаттандырылғанға дейін немесе баға бойынша қолайлы сатуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады.

Жаңадан келіп түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) талап етілетін қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе одан көп мәмілелер жасалады. Мәмілелер талап етілетін қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жасалады;

7) сатып алуға (сатуға) толық қанағаттандырылған өтінімдер кейіннен биржалық сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде биржалық сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады;

8) биржалық саудаға қатысушылар сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шексіз санын береді. Бұл ретте биржалық саудаға қатысушы биржалық мәміле жасасқанға дейін кез келген сәтте берілген өтінімді алып тастайды;

9) тауар биржасының сауда жүйесінде тіркелген, сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде сәйкес келмейтін бағалары бар мәмілелер тауар биржасының дереу күшін жоюға жатады, бұл туралы биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен хабардар етіледі.

185. Мәміле жасалған күні тауар биржасында көміртегі квотасының бірлігіне немесе офсеттік бірлікке бағалардың биржалық баға белгіленімі болмаған кезде баға көміртегі квотасының бірлігіне немесе офсеттік бірлікке бағалардың соңғы қолжетімді баға белгіленімі бойынша айқындалады.

186. Биржалық сауда-саттық нәтижелері биржалық мәмілелер тараптарының құпиялылығы туралы шарттарды сақтай отырып, сауда күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей тауар биржасының меншікті интернет-ресурсында жарияланады.

187. Бастапқы көміртегі нарығындағы көміртегі бірліктерінің сауда ерекшеліктері:

1) аукциондар өткізудің жыл сайынғы күнтізбесін көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы бекітеді және алдыңғы жылдың 1 желтоқсанынан кешіктірмей оның интернет-ресурсында жарияланады;

2) жыл сайынғы күнтізбеде көзделген аукционның жоспарланған күнін неғұрлым кеш мерзімге ауыстыруды көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы бұл туралы аукционға өтінім берген квоталау субъектілерін хабардар ете отырып, 4 жұмыс күнінен аспайтын мерзімге жүзеге асырады;

3) жыл сайынғы күнтізбеде көзделмеген қосымша аукциондарды көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы оларды өткізудің жоспарланған күніне дейін күнтізбелік 20 күннен кешіктірмей әлеуетті қатысушыларды хабардар ете отырып, әрбір жылдың желтоқсанында ұйымдастырады;

4) жоспарлы аукционда сатылуға жататын көміртегі квотасы бірліктерінің көлемі тиісті жылы аукцион шарттарында сату үшін көзделген квоталардың жалпы санының жиырма бес пайызынан аспайды;

5) аукционнан сатуға арналған әрбір лоттың мөлшері Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 29 маусымдағы бұйрығымен бекітілген көміртегі бірліктерімен сауда жасау қағидаларына сәйкес белгіленеді № 221 (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 23719 болып тіркелген);

6) көміртегі бірліктерімен сауда жүйесінің операторы бір квоталау субъектісі бір сауда сессиясы шеңберінде сатып алатын лоттар санына лимит белгілейді;

7) көміртегі бірліктерімен сауда жасау жүйесінің операторы аукцион өткізудің жоспарланған күніне дейін күнтізбелік 7 күннен кешіктірмей оны жариялай отырып, көміртегі квотасының бірлігі үшін ең төменгі жол берілетін бағаны айқындайды;

8) көміртегі бірліктерін сату жүйесінің операторы кепілдік қамтамасыз ету ретінде оның басқаруындағы көміртегі квотасының бірліктерін пайдаланады.

24-тарау. Мұнай өнімдерін сату секциясы

188. Мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын ұйымдастыруды жүзеге асыруға ниеті бар тауар биржасы уәкілетті органға оның мынадай талаптарға сәйкестігін растайтын құжаттарды қоса бере отырып, еркін нысандағы өтінішті жібереді:

1) тауар биржалары қызметімен айналысу құқығына қолданыстағы лицензияның болуы;

2) өтініш берілген күннің алдындағы 1 айдан аспайтын салық берешегінің болмауы;

3) міндетті жарналар мен төлемдер бойынша берешектердің болмауы;

4) уәкілетті органға мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын ұйымдастыруға өтініш берген жылдың алдындағы қатарынан күнтізбелік үш жыл ішінде биржалық тауарлармен қосарлы қарсы аукцион режимінде биржалық сауда-саттықты өткізудің үздіксіз тәжірибесінің болуы (тауар биржасының және клирингтік ұйымның биржалық мәмілелері тізілімінен үзінділермен расталады);

5) Қазақстан Республикасының резиденттері болып табылатын жеке және (немесе) заңды тұлғаларға меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі тауар биржасы акцияларының кемінде елу бір пайызының болуы (тауар биржасының бағалы қағаздарын ұстаушылар тізілімімен расталады).

189. Мұнай өнімдері сауда-саттығының ұйымдастырушылары болып табылатын тауар биржаларының тізбесі олардың атаулары мен байланыс деректері көрсетіле отырып, уәкілетті органның және мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

190. Тауар биржасы дилер ретінде аккредиттеген не аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін сатушылар мен сатып алушылар мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар болып табылады.

Мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушыларға мыналар жатады:

1) мұнай өнімдерін сатушылар – жеткізу жоспарына енгізілген мұнай өнімдерін өндірушілер мен мұнай берушілер, оның ішінде:

жол битумын сатушылар – өздеріне меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын өңдеу процесінде өндірілген битумды өндірушілер мен битумның меншік иелері;

2) мұнай өнімдерін сатып алушылар-мұнай өнімдерін көтерме сауда арқылы берушілер, мұнай өнімдерін бөлшек сауда арқылы өткізушілер және түпкілікті тұтынушылар, оның ішінде:

авиациялық отынды сатып алушылар-авиациялық компаниялар, әуежайлар;

жол битумын сатып алушылар – битумды сақтауға арналған тиісті инфрақұрылымы бар автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласындағы қызметті жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар, сондай-ақ битумды сақтауға арналған тиісті инфрақұрылымы бар, автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласында басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органнан берілген ақпарат негізінде тауар биржасында биржалық сауда-саттыққа жіберілген тұлғалар жолдар. Жол битумын сатып алушылардың тізбесі автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласында басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органның ресми интернет-ресурсында орналастырылады.

Жекелеген сауда құралдары бойынша мұнай өнімдерін көтерме сауда арқылы берушілер мұнай өнімдерін сатушылар болып табылады.

Бұл ретте, авиациялық отынды және жол битумын сатып алушыларды қоспағанда, осы тармақтың 2) тармақшасында көрсетілген тұлғалар биржалық сауда-саттыққа

қатысу үшін мұнай өнімдері нарығында кемінде екі жыл жұмыс тәжірибесіне ие болады, сондай-ақ қосылған құн салығы бойынша тіркеу есебінде кемінде екі жыл үздіксіз тұрады.

191. Мұнай өнімдері саудасын ұйымдастырушы биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер туралы ақпаратқа негізделген биржалық тауарлар бойынша бағаларды, индекстерді және көрсеткіштерді есептейді.

Өткен айдағы сауда-саттықтың жиынтық нәтижелері мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушының сайтында есепті айдан кейінгі айдың бірінші күнінен кешіктірілмей жарияланады.

192. Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруға байланысты тәуекелдерді басқару жүйесін ұйымдастырады.

193. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органның ақпараттық жүйесі арқылы ай сайын қуаты аз мұнай өнімдерін өндірушілерді қоспағанда, мұнай берушілер мен мұнай өнімдерін өндірушілердің тізбесін қамтитын тауар биржалары арқылы мұнай өнімдерін беру жоспарын әрбір мұнай беруші мен мұнай өнімдерін өндіруші Қазақстан Республикасының ішкі нарығына жеткізетін мұнай өнімдерінің әрбір түрінің көлемін көрсете отырып алады алдағы күнтізбелік айда тауар биржалары арқылы.

194. Мұнай өнімдерін жеткізу жоспарында көрсетілген мұнай өнімдерінің көлемдерін мұнай өнімдерін сатушылар мұнай өнімдерін жеткізу жоспары бекітілген күнтізбелік ай шеңберінде біркелкі бөлінген бес сауда сессиясы ішінде тауар биржалары арқылы өткізуге қояды.

Егер осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген күні мұнай өнімдерін өндірудің күтілетін көлемдері туралы ақпарат болмаған жағдайда, тиісті айда мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығының басталуы осындай ақпарат пайда болғанға дейін кейінге қалдырылады.

195. Мұнай өнімдері тауар биржалары арқылы тиісті сауда құралдары бойынша өткізіледі.

196. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы осы қағидалардың 194-тармағында көрсетілген кезең ішінде әрбір сауда құралы бойынша бес сауда сессиясын өткізеді.

Бұл ретте, мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті орган тауар биржасына мұнай өнімдерін сатып алушылар биржалық сауда-саттыққа әртүрлі сауда сессияларында қатысатын схеманы енгізуді ұсынады.

197. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органмен келісілген мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын өткізу кестесін олар басталғанға дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігінің өзгеруі туралы мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар сауда күні басталғанға дейін 48 сағаттан кешіктірілмей хабардар етіледі.

198. Мұнай өнімдерін сатушылар әрбір сауда сессиясына мұнай өнімдерін тауар биржалары арқылы жеткізу жоспары шеңберінде олардың өткізуі үшін міндетті мұнай өнімдерінің әрбір түрі көлемінің жиырма пайызын сатуға қояды.

Егер өткен негізгі сауда сессиясында сатуға қойылса, бірақ мұнай өнімдерінің көлемі сатылмаса, мұндай көлем келесі негізгі сауда сессиясында қосымша қойылады.

199. Тауар биржасы арқылы сатып алуға болатын биржалық тауар партиясының ең аз мөлшері бір лотты құрайды.

Лоттың көлемі бір тоннадан кем емес және бір вагон нормасынан артық емес мөлшерді құрайды.

200. Сатуға арналған өтінімдерді мұнай өнімдерін сатушылар лотқа қояды. Егер мұнай өнімдерін сатушының ай сайынғы міндеттемелерінің мөлшері лоттың белгіленген мөлшеріне еселенбеген жағдайда, онда мұнай өнімдерін сатушы лоттың мөлшеріне еселік көлемді, бірақ тауар биржалары арқылы мұнай өнімдерінің тиісті түрін өткізу жөніндегі айлық міндеттемелердің көлемінен кем емес көлемде сатуға қояды.

201. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік ұйымның шотына ақшалай биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Биржалық қамтамасыз ету мөлшері мәмілелердің болжамды сомасының он бес пайызынан аспайды.

Биржалық қамтамасыз етуді енгізу, ұстап қалу және қайтару тәртібін тауар биржасының клирингтік ұйымы айқындайды.

202. Мұнай өнімдерінің сауда-саттығы мынадай тәртіппен Қосарланған қарсы аукцион түрінде жүргізіледі:

1) сауда сессиясы ішінде мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар осы қағидаларда белгіленген талаптарды сақтай отырып, мұнай өнімдері тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер береді;

2) сауда күні ішінде бір сауда сессиясы өткізіледі;

3) сауда сессиясының ұзақтығы кемінде бір сағатты құрайды;

4) тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде мынадай мәліметтер қамтылады:

сауда-саттыққа қатысушының атауы;

өтінім түрі (сатып алуға немесе сатуға);

сатып алынатын (сатылатын) тауардың атауы;

теңгемен көрсетілетін тауардың бағасы;

сатып алуға (сатуға) өтінім берілген тауардың саны;

барлық қабылданған өтінімдер сатуға және сатып алуға қанағаттандырылмаған өтінімдер кезегінде жинақталады:

сатып алуға өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың кему тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

сатуға арналған өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың өсу тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

5) сатуға жаңадан келіп түскен өтінім ең жоғары бағаны қамтитын сатып алуға арналған өтінімнен бастап, сатып алу бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан жоғары немесе оған тең болатын сатып алуға арналған қолда бар өтінімдердің есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс сатуға арналған осындай өтінім толық қанағаттандырылғанға дейін не баға бойынша қолайлы сатып алуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады;

6) сатып алуға жаңадан келіп түскен өтінім ең төмен бағаны қамтитын сатуға арналған өтінімнен бастап сату бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан төмен немесе оған тең болатын сатуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатып алу өтінімі толық қанағаттандырылғанға дейін немесе баға бойынша қолайлы сатуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады.

Жаңадан келіп түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) талап етілетін қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе одан көп мәмілелер жасалады. Мәмілелер талап етілетін қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жасалады;

7) сатып алуға (сатуға) толық қанағаттандырылған өтінімдер кейіннен сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады;

8) мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шектеусіз санын береді. Бұл ретте мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушы берілген өтінімді мәміле жасалғанға дейін кез келген сәтте алып тастайды. Тауар биржасы мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органның ұсынымдары негізінде биржалық сауда-саттыққа қатысушы беретін сатып алуға өтінімнің ең жоғары көлемін шектейді;

9) осы қағидалардың 201-тармағының талаптарына сәйкес келмейтін бағалары бар тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде тіркелген мәмілелер тауар биржасының дереу күшін жоюына жатады, бұл туралы мәміле тараптарына жазбаша хабарланады.

203. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын мұнай өнімі бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

204. Сауда сессияларында мұнай өнімдерінің базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) жаңадан бекітілген сауда-саттық құралы бойынша бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға Argus Media Limited (Аргус Медиа Лимитед) басылымының "Argus Каспий нарығы" көзінде жарияланатын, Қазақстанның ішкі нарығындағы бағалар деректері бойынша өткен айдың қорытындысы бойынша қалыптасқан тиісті мұнай өнімдерін өндірушінің жеткізу базисінде мұнай өнімдерінің тиісті түрінің көтерме бағалары котировкаларының орташа арифметикалық мәні деңгейінде белгіленеді), Ұлыбритания;

2) Егер сауда-саттық бекітілген сауда құралы бойынша немесе сауда құралдарының тобы бойынша әртүрлі себептер бойынша (мұнай өңдеу зауытын жоспарлы және (немесе) жоспардан тыс жөндеу кезеңін қоса алғанда) 2 (екі) аптадан астам уақыт тоқтатыла тұрған жағдайда, базалық баға осы тармақтың 1) тармақшасына сәйкес айқындалады;

3) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімі көлемінің кемінде 70% - ы бойынша мәмілелер жасалған болса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан мұнай өнімінің орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді;

4) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын 70% - дан кем, бірақ 30% - дан аспайтын көлемдер бойынша мәмілелер жасалған болса, бірақ бұл ретте мұнай өнімінің орташа алынған бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасы деңгейінде немесе одан жоғары қалыптасса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға өзгермейді;

5) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімінің 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам көлемі бойынша мәмілелер жасалған болса, бірақ бұл ретте мұнай өнімінің орташа өлшемді бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан төмен қалыптасса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға мұнай өнімінің орташа өлшемді бағасы деңгейінде белгіленеді, осындай сауда сессиясы үшін қалыптасқан;

6) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімі көлемінің 30% - нан кемі бойынша мәмілелер жасалған болса, келесі сессияға базалық баға екі пайызға азаяды.

Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы осы тармақтың бірінші бөлігінің 1) және 2) тармақшаларында көзделген жағдайларда базалық бағаны мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органмен алдын ала келіседі.

205. Егер мұнай өнімдерін сатушы осы қағидаларға сәйкес бес сауда сессиясында сатуға қойған, бірақ мұнай өнімдерінің көлемі сатылмаған жағдайда, тауар биржасы сатылмаған мұнай өнімдері көлемінің сауда-саттығын жүзеге асыру үшін қосымша

сауда сессиясын белгілейді, бұл ретте қосымша сауда сессиясының қорытындылары бойынша мұнай өнімдері бағасының қалыптасқан деңгейі мынадай негізгі сессиялар үшін базалық бағаны айқындау үшін негіз болып табылмайды.

206. Сауда-саттық нәтижелері мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушының интернет-ресурсында биржалық мәмілелер тараптарының анонимділігі туралы шарттар сақтала отырып, сауда-саттық күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей жарияланады.

207. Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы-тауар биржасы:

- 1) сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігі;
- 2) тауарды жеткізу базисін (тауарлардың ерекшеліктерін) қоса алғанда, сауда құралдары;
- 3) лоттардың мөлшері;
- 4) мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысқаны үшін биржалық комиссияның мөлшері бекітілсін.

Осы тармақтың 1) - 4) тармақшаларында көрсетілген ақпарат тауар биржасының интернет-ресурсында ол бекітілген күннен бастап үш жұмыс күні ішінде жарияланады.

208. Мұнай өнімдерін сатып алушылар мен сатушылар мұнай өнімдерінің биржалық саудасына қатысуға рұқсат алу үшін тауар биржасына (биржалық сауда-саттыққа дилер ретінде дербес қатысқан жағдайда) не брокерге олардың мұнай өнімдері нарығындағы мәртебесін растайтын құжаттарды ұсынады.

Құжаттар тізбесін тауар биржасы айқындайды.

209. Сатушы жоспарланған айға жеткізу жоспарының кемінде 50% көлемінде мұнай өнімдерімен жасалған биржадан тыс мәмілелердің тауар биржасында тіркелуін қамтамасыз етеді.

Мұнай өнімдерінің биржадан тыс мәмілелері деп мұнай өнімдерін сатушының тікелей жеткізу шеңберінде Қазақстан Республикасының ішкі нарығына жасаған мәмілелері түсініледі.

210. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, мұнай өнімдері бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

211. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында форс-мажорлық жағдайлар, оның ішінде мұнай өнімдерін өндіру көлемінің төмендеуінен туындаған (жоспарлы және жоспардан тыс жөндеу, авариялық жағдайлар, жоспарлы-алдын алу жұмыстары) жағдайлар болған жағдайда, мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті орган нарықтағы жағдай тұрақталғанға дейінгі кезеңде мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын тоқтата тұрады.

Параграф 1. Сұйытылған мұнай газын көтерме саудада өткізу жөніндегі секция

212. Сұйытылған мұнай газының биржалық сауда-саттығын ұйымдастыруды жүзеге асыруға ниеті бар тауар биржасы уәкілетті органға осы қағидалардың 171-тармағында айқындалған талаптарға оның сәйкестігін растайтын құжаттарды қоса бере отырып, еркін нысандағы өтінішті жібереді.

213. Сұйытылған мұнай газы сауда-саттығының ұйымдастырушылары болып табылатын тауар биржаларының тізбесі олардың атаулары мен байланыс деректері көрсетіле отырып, уәкілетті органның және газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

214. Тауар биржасы дилер ретінде аккредиттеген не аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін сатушылар мен сатып алушылар сұйытылған мұнай газы биржалық саудасының қатысушылары болып табылады.

Сұйытылған мұнай газымен биржалық сауда-саттыққа қатысушыларға мыналар жатады:

сұйытылған мұнай газын сатушылар-сұйытылған мұнай газын өндірушілер және өздеріне меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын өңдеу процесінде өндірілген сұйытылған мұнай газының меншік иелері;

сұйытылған мұнай газын сатып алушылар-меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде теміржол цистерналарынан оларды толтыру мүмкіндігі бар жалпы көлемі кемінде 60 текше метр сұйытылған мұнай газын сақтау ыдыстары бар не сұйытылған мұнай газын сақтау және ауыстырып тиеу жөнінде қызметтер көрсету туралы шарт жасасқан, өнеркәсіптік тұтынушылар, газ толтыру станцияларының, газ толтыру пункттерінің және (немесе) автогаз құю станцияларының иелері тиісті жеткізу өңірінде газ толтыру станциясының иесімен айына көлемі 60 текше метрден кем емес мұнай газы;

Өнеркәсіптік тұтынушыларға, газ толтыру пункттерінің және (немесе) автомобиль көлігімен сұйытылған мұнай газын беруді көздейтін сауда құралдары бойынша биржалық сауда-саттыққа қатысқан жағдайда, осы тармақтың екінші бөлігі екінші абзацының талаптары қолданылмайды.

215. Сатушылар ай сайын, сауда сессиялары басталғанға дейін 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде тауар биржасына ағымдағы айда тиісті тауар биржасы арқылы өткізуге қоюды жоспарлап отырған сұйытылған мұнай газының көлемі туралы хабарлайды.

Ағымдағы айда тиісті тауар биржасы арқылы өткізудің жоспарланатын көлемдері туралы егжей-тегжейлі ақпаратты тауар биржасы сауда сессиялары басталғанға дейін 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде өзінің ресми интернет-ресурсында орналастырады.

216. Тауар биржасы жоспарланатын тоқсанның алдындағы айдың 20 (жиырмамыншы) күнінен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде 5 (бес) негізгі сауда сессияларын өткізеді, олардың әрқайсысында сатушылар тауар биржалары арқылы

өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газы көлемінің 20 (жиырма) пайызынан іс жүзінде тиеп-жөнелтумен бірге жоспарланған ай ішінде қояды.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген күні өндірушінің меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын қайта өңдеу процесінде өндірілген сұйытылған мұнай газының меншік иелері арасында жеткізуге міндетті сұйытылған мұнай газының көлемін бөлуі болмаған жағдайда, мұндай меншік иелері алғашқы 4 (төрт) негізгі сауда сессияларының әрқайсысында сауда-саттыққа шығарады олар бөлуге жоспарлаған сұйытылған мұнай газы көлемінің 20 (жиырма) пайызынан аспайтын мөлшерде белгіленеді.

Осы тармақтың екінші бөлігінде көрсетілген тұлғалар үшін бесінші негізгі сауда сессиясы меншік иелері арасында сұйытылған мұнай газын бөлу бекітілген күннен кейінгі бірінші жұмыс күні жеке өткізіледі, бұл ретте осындай тұлғалардың беру жоспарын орындауы үшін қажетті сұйытылған мұнай газының барлық көлемі сауда-саттыққа шығарылады.

Газды өндіруді, тасымалдауды (тасымалдауды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті орган әрбір сауда сессиясында тауар биржалары арқылы міндетті түрде өткізуге жататын сұйытылған мұнай газын өткізу көлемдерінің мониторингін жүргізеді.

217. Сұйытылған мұнай газы тауар биржалары арқылы тиісті сауда құралдары бойынша өткізіледі, олар мыналарды көздейді::

сұйытылған мұнай газының түрі және оның сапалық сипаттамалары;

сұйытылған мұнай газын беру орны, мерзімі, тиеп-жөнелту тәсілі және өзге де шарттары;

сұйытылған мұнай газына ақы төлеу шарттары;

аумағы шегінде сұйытылған мұнай газы кейіннен сатып алушылардың өткізуіне жататын өңір (өңірлер);

қажет болған жағдайда сауда-саттықты ұйымдастырушы белгілеген шарттар.

218. Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігінің өзгеруі туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушылар сауда күні басталғанға дейін 48 сағаттан кешіктірілмей хабардар етіледі.

219. Егер тауар биржалары арқылы тиісті сатушының өткізуі үшін міндетті сұйытылған мұнай газының көлемі 180 (жүз сексен) тоннадан аз болса, онда мұндай сатушы бірінші сауда сессиясынан бастап көлемнің жиырма пайызынан астамын сатуға қояды.

Егер өткен сауда сессияларында сұйытылған мұнай газының көлемі сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем кейінгі сауда сессияларында қосымша қойылады.

220. Сұйытылған мұнай газының биржалық сауда-саттығына қатысушылар ай сайын тауар биржасында сатып алатын сұйытылған мұнай газы партиясының (көлемінің) ең төмен мөлшері бір лотты құрайды.

Сұйытылған мұнай газын теміржол көлігімен беруді көздейтін сауда құралдары бойынша лоттың мөлшері 36 (отыз алты) тоннадан 40 (қырық) тоннаға дейінгі 1 (бір) вагонды, автомобиль көлігімен 5 (бес) тоннаны құрайды.

221. Сатуға арналған өтінімдерді сатушылар лотқа қояды.

Егер сатушының сұйытылған мұнай газын өткізу жөніндегі ай сайынғы міндеттемелерінің мөлшері лоттың белгіленген мөлшеріне еселенбеген жағдайда, онда сатушы лоттың мөлшеріне еселік көлемді, бірақ тауар биржасы арқылы өткізу жөніндегі айлық міндеттемелердің көлемінен кем емес көлемде сатуға қояды.

222. Сатып алушы тауар биржасында ай сайын сатып алатын сұйытылған мұнай газы партиясының (көлемінің) ең жоғары мөлшері жоспарланып отырған айға арналған беру жоспарына сәйкес тауар биржалары арқылы өткізуге жататын сұйытылған мұнай газы көлемінің 10% - нан аспайды, ал жеткізу базисінің сауда құралдары бойынша сұйытылған мұнай газы көлемінің кемінде 80% - ы әкетіледі автомобиль көлігімен, 5% - дан артық емес.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген сұйытылған мұнай газының көлемін Сауда-саттықты ұйымдастырушы барлық тауар биржаларында ағымдағы күнтізбелік ай ішінде сұйытылған мұнай газын сатып алудың нақты көлемдерін ескере отырып, әрбір сатып алушы үшін белгілейді.

Тауар биржасы сұйытылған мұнай газын сатып алушылардың сатып алу көлемдері туралы деректерді газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті органның ақпараттық жүйесі арқылы алады.

223. Тауар биржалары арқылы сұйытылған мұнай газы сауда-саттығына қатысу үшін электрондық сауда-саттыққа қатысушылар тауар биржасына биржалық қамтамасыз етуді немесе тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік ұйымның шотына енгізеді.

Кепілдікті қамтамасыз етуді енгізу, ұстап қалу және қайтару тәртібін тауар биржасы немесе клиринг ұйымы айқындайды.

224. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын сұйытылған мұнай газы бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессиясының базалық бағасы мынадай тәртіппен белгіленеді:

1) берудің тиісті базисінің барлық сауда құралдары бойынша соңғы сауда айында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы деңгейінде жаңадан бекітілген сауда құралы бойынша алғашқы биржалық сауда-саттықтарда;

2) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220 -тармағына сәйкес осы сауда сессиясында өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының кемінде 75% - ы көлемі бойынша мәмілелер жасалған болса, келесі негізгі

сауда сессиясында базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшенген бағасы деңгейінде белгіленеді;

3) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша мәмілелер 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам жасалған болса және бұл ретте сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан асатын деңгейде немесе одан жоғары қалыптасса, сұйытылған мұнай газының орташа келесі негізгі сауда сессиясы базалық баға өзгермейді;

4) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясында өткізуге жататын 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам мәмілелер жасалған болса және бұл ретте сұйытылған мұнай газының орташа өлшенген бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан төмен қалыптасса, онда сұйытылған мұнай газының келесі негізгі сауда сессиясына базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы деңгейінде белгіленеді;

5) Егер сауда құралы бойынша негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша кемінде 30% - бен мәмілелер жасалған болса не мәмілелер жасалмаса, келесі негізгі сауда сессиясында базалық баға 5 (бес) пайызға азаяды, бірақ одан төмен болмайды Қазақстан Республикасының ішкі нарығына сұйытылған мұнай газын беру жоспары шеңберінде тауар биржаларынан тыс өткізілетін сұйытылған мұнай газының ағымдағы шекті бағасының деңгейі, "газ және газбен жабдықтау туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабының 7) тармақшасына сәйкес газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган бекіткен;

6) Егер сауда құралы бойынша күнтізбелік 30 (отыз) және одан көп күн ішінде мәмілелер жүргізілмесе, базалық баға Сауда-саттықты ұйымдастырушының барлық сауда құралдары бойынша тиісті беру базисімен алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасының деңгейінде белгіленеді.

Сұйытылған мұнай газының базалық бағасы осындай елдерге темір жол көлігімен тасымалдауға арналған шығыстардың орташа арифметикалық мәнін шегере отырып, қазақстандық сұйытылған мұнай газын импорттаушы елдерде өткен күнтізбелік айда сұйытылған мұнай газына баға белгіленімдерінің орташа арифметикалық мәнінен аспайды.

Осы тармақтың 9-бөлігінде көрсетілген мән "Argus Media Limited" (Russia) Ltd компаниясының "Аргус сұйытылған газ және конденсат" көзінде жарияланатын ақпарат негізінде айқындалады. (Petroleumargus)" (Аргус медиа лимитед (Ресей) Лтд. (Петролемаргус), (ал жоғарыда көрсетілген көзде сұйытылған мұнай газының бағасы

туралы ақпарат болмаған кезде - Қазақстан Республикасының трансферттік баға белгілеу саласындағы заңнамасында айқындалатын басқа да көздердің деректері бойынша және газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган ай сайын бекітеді.

Сұйытылған мұнай газының базалық бағасы сұйытылған мұнай газын теміржол цистерналарына және (немесе) автогаз тасушыларға құю объектілерінде белгіленеді.

Сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушы осы тармақтың 1-бөлігінің 1) тармақшасында көзделген жағдайда базалық бағаны газды өндіруді, тасымалдауды (тасуды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті органмен алдын ала келіседі.

225. Сауда-саттықты ұйымдастырушы сатушының сұрауы бойынша қосымша сауда сессияларын мынадай жағдайларда өткізеді:

сұйытылған мұнай газын мұнай - газ-химия өнімдерін өндіру үшін шикізат ретінде пайдаланатын өнеркәсіптік тұтынушының сұйытылған мұнай газын сатып алудан бас тартуына байланысты сатушыда Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржаларынан тыс өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газының тиелмеген көлемі туындаған жағдайда;

сатып алушының тауар биржасы арқылы сатып алынған сұйытылған мұнай газына ақы төлеуден бас тартуына байланысты сатушыда Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржалары арқылы өткізуге міндетті сұйытылған мұнай газының тиелмеген көлемі туындаған жағдайда;

сатушыда негізгі сауда сессияларында қойылған, бірақ Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржалары арқылы өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газының өткізілмеген көлемі болған жағдайда;

сатушы тауар биржалары арқылы өткізуге жеткізу жоспарынан тыс сұйытылған мұнай газының көлемін шығаруға ниет білдірген жағдайда.

226. Осы қағидалардың 225-тармағында көрсетілген жағдайларда жеткізу жоспары қалыптастырылған айдың 10 (оныншы) күнінен бастап қатарынан 3 (үш) жұмыс күні ішінде сұйытылған мұнай газын барлық сатушылар үшін бірыңғай 3 (үш) қосымша сауда сессиясы өткізіледі, оларға әрбір сатушы сұйытылған мұнай газының барлық көлемін қояды бірінші қосымша сауда сессиясынан бастап жеткізу жоспарын орындау үшін қажетті газ.

Бұл ретте жеткізу өңірі Қазақстан Республикасының аумағын айқындайды, ал әрбір қосымша сауда сессиясына базалық баға осы қағидалардың 224-тармағында көзделген тәртіппен белгіленеді.

227. Қосымша сауда сессияларын өткізу кезінде сұйытылған мұнай газын сатушылар бірінші қосымша сауда сессиясынан бастап биржалық сауда-саттыққа сұйытылған мұнай газының жеткізу жоспарын орындау үшін қажетті бүкіл көлемін қояды.

228. Сұйытылған мұнай газының сауда-саттығы мынадай тәртіппен Қосарланған қарсы аукцион түрінде өткізіледі:

1) сауда сессиясы ішінде сұйытылған мұнай газы биржалық сауда-саттығына қатысушылар сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушының электрондық сауда жүйесіне тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер береді;

2) сауда күні ішінде бір сауда сессиясы өткізіледі;

3) сауда сессиясының ұзақтығы екі сағатты құрайды;

4) сұйытылған мұнай газын өндірушілердің өндірістік объектілерінен немесе осындай өндірістік объектілермен Технологиялық байланысты объектілерден сұйытылған мұнай газын теміржол цистерналарына және (немесе) автогаз тасушыларға құю үшін сатушылар пайдаланатын объектілер беру базистерімен айқындалады;

5) тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде мынадай мәліметтер қамтылады: сауда-саттыққа қатысушының атауы;

өтінім түрі (сатып алуға немесе сатуға);

сатып алынатын (сатылатын) тауардың атауы;

теңгемен көрсетілетін тауардың бағасы;

сатып алуға (сатуға) өтінім берілген тауардың саны;

сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушы айқындаған мәліметтер;

б) барлық қабылданған өтінімдер сатуға және сатып алуға қанағаттандырылмаған өтінімдер кезегінде жинақталады:

сатып алуға өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың кему тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

сатуға арналған өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың өсу тәртібімен, ал бағалар тең болған кезде – олардың сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

7) сатуға жаңадан келіп түскен өтінім ең жоғары бағаны қамтитын сатып алуға арналған өтінімнен бастап, сатып алу бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан жоғары немесе оған тең болатын сатып алуға арналған қолда бар өтінімдердің есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс сатуға арналған осындай өтінім толық қанағаттандырылғанға дейін не баға бойынша қолайлы сатып алуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады;

8) сатып алуға жаңадан келіп түскен өтінім ең төмен бағаны қамтитын сатуға арналған өтінімнен бастап сату бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан төмен немесе оған тең болатын сатуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатып алу өтінімі толық қанағаттандырылғанға дейін немесе баға бойынша қолайлы сатуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады.

Жаңадан келіп түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) талап етілетін қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе одан көп мәмілелер жасалады. Мәмілелер талап етілетін қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жасалады;

9) сатып алуға (сатуға) толық қанағаттандырылған өтінімдер кейіннен сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады;

10) сұйытылған мұнай газы биржалық сауда-саттығына қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шектеусіз санын береді. Бұл ретте сұйытылған мұнай газы биржалық сауда-саттығына қатысушы берілген өтінімді мәміле жасалғанға дейін кез келген сәтте алып тастайды. Тауар биржасы газды өндіруді, тасымалдауды (тасымалдауды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті органның ұсынымдары негізінде биржалық сауда-саттыққа қатысушы беретін сатып алуға өтінімнің ең жоғары көлемін шектейді;

11) осы қағидалардың 224-тармағының талаптарына сәйкес келмейтін бағалары бар тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде тіркелген мәмілелер сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушының дереу жоюына жатады, бұл туралы мәміле тараптарына жазбаша хабарланады.

229. Сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушы-тауар биржасы:

1) газ өндіруді, тасымалдауды (тасымалдауды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті органмен келісілген сауда күндерін және негізгі сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігі; ;

2) сауда құралдары;

3) биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін кепілдікті қамтамасыз ету мөлшері;

4) сатуға және сатып алуға өтінімдердің ең көп мөлшері;

5) ай сайын сұйытылған мұнай газы базалық бағасының ең жоғары мәнін бекітеді.

Осы тармақтың 1) – 5) тармақшаларында көрсетілген ақпарат тауар биржасының интернет-ресурсында ол бекітілген күннен бастап үш жұмыс күні ішінде жарияланады.

230. Сатушы тауар биржасында жасалған сұйытылған мұнай газының биржадан тыс мәмілелерін жоспарлы айға жеткізу жоспарының кемінде 50% - ы көлемінде тіркеуді қамтамасыз етеді.

231. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, сұйытылған мұнай газы бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

232. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында форс-мажорлық жағдайлар болған, оның ішінде сұйытылған мұнай газын өндіру көлемінің төмендеуінен туындаған (жоспарлы және жоспардан тыс жөндеу, авариялық жағдайлар, жоспарлы-алдын алу жұмыстары) жағдайда, газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган нарықтағы жағдай тұрақталғанға дейінгі кезеңде негізгі сауда сессиялары үшін базалық бағаларды белгілейді. сауда-саттық режимін өзгертеді, сондай-ақ сұйытылған мұнай газының биржалық сауда-саттығын тоқтата тұрады.

25-тарау. Көмір сату секциясы

233. Бұл секция уәкілетті орган бекітетін биржалық тауарлар тізбесінде көрсетілген көмір түрлеріне қолданылады.

234. Жер қойнауын пайдалануға арналған келісімшартқа сәйкес көмір өндіруді жүзеге асыратын көмірді сатушы – өндіруші (көмір разрезі, көмір шахтасы).

235. Сатып алушы-меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде темір жол түйығы бар, техникалық жарақтандырылған (таразы техникасы, тиеу-түсіру көлігі) және көмірді сақтау мен тиеп-жөнелту және халыққа жеке пайдалану үшін өткізу мүмкіндігі бар, тауар биржасының аккредиттеуін алған нарық субъектісі (коммуналдық-тұрмыстық көмірді көтерме сауда беруші немесе бөлшек сауда арқылы өткізуші); жергілікті атқарушы органдардан берілген.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірді сатып алушылардың тізбесі көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның сайтында орналастырылады.

236. Осы қағидалардың шарттарында көмірді сатушы осы қағидалардың 235-тармағында айқындалған сатып алушыларға ғана сатады.

237. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық сауда-саттыққа қатысушылар биржалық сауда-саттықты өткізгенге дейін кемінде бір жұмыс күні бұрын тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік орталықтың шотына биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Биржалық мәміле жасалған кезде биржалық қамтамасыз етуді қайтару жасалған шартты биржада тіркеу үшін ұсынған сәттен бастап 10 банктік күн ішінде жүргізіледі.

238. Көмір мынадай сауда құралдары бар тиісті ерекшеліктер бойынша тауар биржасы арқылы өткізіледі:

биржалық тауардың түрі және оның сапалық сипаттамалары;

биржалық тауарды жеткізу орны, мерзімі, тиеп-жөнелту тәсілі және өзге де шарттары;

Төлем шарттары;

лоттың мөлшері.

239. Сатушы уәкілетті органға және көмір өнеркәсібі саласындағы басшылықты жүзеге асыратын органға келесі өндірістік жылға арналған коммуналдық-тұрмыстық көмірді ішкі нарыққа жеткізудің ай сайынғы жоспарын (бұдан әрі - жоспар) ұсынады. Осы жоспардың негізінде осы қағидаларға сәйкес тауар биржасында сатылуға жататын ай сайынғы бөліністе жеткізілетін тауардың жалпы жылдық көлемінің 50% мөлшеріндегі тіркелген үлес айқындалады және осы ақпаратты Сауда-саттық басталған айдың алдындағы айдың 20-күніне дейін тауар биржасының интернет-ресурсында орналастырады.

240. Іс-қимылдың бірінші жылына жоспар шілде-желтоқсан кезеңіне 31 наурыздан кешіктірілмей ұсынылады. Осы жоспардың негізінде осы қағидаларға сәйкес тауар биржасында сатылуға жататын ай сайынғы бөліністе жеткізілетін тауардың жалпы көлемінің 50% мөлшеріндегі тіркелген үлес айқындалады және осы ақпаратты Сауда-саттық басталатын айдың 2-күніне дейін тауар биржасының интернет-ресурсында орналастырады.

Сауда-саттықты ұйымдастырушы көмірдің биржалық сауда-саттығын өткізу кестесін олар басталғанға дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

241. Сатушылар қалыптастырылған сату жоспарына сәйкес тауар биржасының сауда жүйесінде тауар биржасы арқылы тауарды сауда-саттықта белгіленген шарттарда биржалық тауарды нақты тиеп-жөнелте отырып, бес жұмыс күні ішінде сатуға біркелкі қояды.

242. Егер биржалық тауар сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем осы қағидалардың 241-тармағында белгіленген кезең шеңберінде кейінгі сауда сессияларында қосымша қойылады.

243. Егер осы қағидалардың 241-тармағында көзделген кезең ішінде тауар сатуға шығарылған, бірақ сатушы мен сатып алушылар арасындағы мәмілелер жасалмаған жағдайда, сатушы биржалық тауардың талап етілмеген көлемін өз қалауы бойынша өткізеді.

244. Тауарды биржалық өткізу мынадай түрде жүзеге асырылады:

1) тауарды тиеп жөнелту маусымдық кезеңде (шілде – желтоқсан, қоса алғанда) жүзеге асырылатын сауда-саттықтың споты; ;

2) тауарды тиеп-жөнелту сауда-саттық өткізілген айдан кейінгі үшінші айда жүзеге асырылатын сауда-саттық споты;

3) биржалық тауарды тиеп-жөнелту сауда-саттық өткізілген айдан кейінгі үшінші айдан бастап тиеп-жөнелту басталған жылдың желтоқсанына дейін (қоса алғанда) жүзеге асырылатын кезде ай сайын ақы төлеу және күнтізбелік алты айдан он екі айға дейінгі кезеңге беру шартымен келісімшарттармен сауда-саттық жүргізуге тыйым салынады.

245. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер лоттарға қойылады.

Лоттың максималды мөлшері - 5 вагон (Вагон нормасына байланысты 300-350 тонна). Осы қағидалардың 244-тармағының 3) тармақшасына сәйкес тауарды өткізу кезінде лоттың ең жоғары мөлшері келісімшарт және 5 вагон (вагон нормасына байланысты 300-350 тонна) шарттарында айлар санын көбейту ретінде есептеледі.

Бұл ретте сатып алушы өз мұқтажын қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда-саттық барысында бірнеше лот сатып алады.

246. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын биржалық тауар бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессияларында тауардың базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға тиісті ерекшеліктегі тауардың көтерме бағаларының ағымдағы жасалатын келісімшарттарының орташа өлшемді мәні деңгейінде белгіленеді.

2) кейінгі негізгі және қосымша сауда сессияларында базалық баға биржалық мәмілелер жасалған тиісті сауда құралы бойынша алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан тауардың орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді. Бұл ретте, сатушы сауда сессиялары үшін тауарға базалық бағаны өз қалауы бойынша да, көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның ұсынымдары негізінде де төмендетеді.

247. Тауар сауда-саттығы қосарланған қарсы аукцион түрінде мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) сауда сессиясы ішінде биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімдерді электрондық сауда жүйесіне береді;

2) тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде мынадай негізгі мәліметтер қамтылады:

биржалық сауда-саттыққа қатысушының атауы;

өтінім түрі (сатып алуға немесе сатуға);

сатып алынатын (сатылатын) тауардың атауы;

теңгемен көрсетілетін тауардың бағасы;

сатып алуға (сатуға) мәлімделген тауардың саны.

Осы қағидалардың 244-тармағының 3) тармақшасына сәйкес тауарды өткізу кезінде тауарды сатуға өтінімдерде қосымша мынадай мәліметтер қамтылады:

тауарды жеткізу кезеңі;

бір лотта тауар жеткізудің ай сайынғы кестесі

3) барлық қабылданған өтінімдер сатуға және сатып алуға қанағаттандырылмаған өтінімдер кезегінде жинақталады:

сатып алуға өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың кему тәртібімен, ал бағалары тең болған кезде – олардың электрондық сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

сатуға арналған өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың өсу тәртібімен, ал бағалары тең болған кезде – олардың электрондық сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

4) сатуға жаңадан келіп түскен өтінім ең жоғары бағаны қамтитын сатып алуға арналған өтінімнен бастап, сатып алу бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан жоғары немесе оған тең болатын сатып алуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс сатуға арналған осындай өтінім толық

қанағаттандырылғанға дейін не баға бойынша қолайлы сатып алуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады;

5) сатып алуға жаңадан келіп түскен өтінім ең төмен бағаны қамтитын сатуға арналған өтінімнен бастап сату бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан төмен немесе оған тең болатын сатуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатып алу өтінімі толық қанағаттандырылғанға дейін немесе баға бойынша қолайлы сатуға өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады.

Жаңадан келіп түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) талап етілетін қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе одан көп мәмілелер жасалады. Мәмілелер талап етілетін қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жасалады;

6) сатып алуға (сатуға) толық қанағаттандырылған өтінімдер кейіннен сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады;

7) биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шектеусіз санын береді. Бұл ретте сауда-саттыққа қатысушы берген кез келген өтінімді мәміле жасалған сәтке дейін алуға жол беріледі. Тауар биржасы көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның ұсынымдары негізінде биржалық сауда-саттыққа қатысушы беретін сатып алуға өтінімнің ең жоғары көлемін шектейді;

8) сауда сессиялары аяқталғаннан кейін қанағаттандырылмаған өтінімдер тауар биржасының электрондық сауда жүйесімен автоматты түрде жойылады;

9) Сатып алушы қойған биржалық тауарды сатып алуға сатып алушылардың өтінімдері болмаған жағдайда, сатушы биржалық тауардың ұсынылған құнын төмендетуді жүзеге асырады.

Бұл ретте сатушы өз қалауы бойынша тауардың нақты номенклатурасы бойынша сол күнтізбелік жылға жеткізумен осы қағидалар шеңберінде жасалмаған мәмілелер бойынша қалыптасқан орташа өлшемді баға деңгейінен төмен өтінім бағасын төмендетеді не төмендетпейді.

248. Әрбір өтінім мен мәмілеге ақпаратты есепке алуды жүргізу үшін бірегей код беріледі.

249. Тауар биржасы электрондық сауда жүйесінде тиісті мәміле жасасу туралы жазба енгізу арқылы көп бағытты өтінімдердің бір-біріне сәйкестігін тауар биржасы тіркеген сәтте мәміле биржалық сауда-саттықта жасалған болып есептеледі.

250. Электрондық сауда жүйесінде мәміле бойынша есеп автоматты түрде қалыптастырылады, ол тауар биржасының уәкілетті лауазымды адамының электрондық цифрлық қолтаңбасы қойылған, мәміле тараптарының жасасуын растайтын

электрондық құжат болып табылады. Сауда-саттыққа қатысушының жеке сұрау салуы бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушы Сауда-саттықты ұйымдастырушы куәландырған электрондық құжаттың қағаздағы нұсқасын ұсынады.

251. Сауда-саттық нәтижелері биржалық мәмілелер тараптарының анонимділігі туралы шарттарды сақтай отырып, сауда-саттық күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей көмір сауда-саттығын ұйымдастырушының интернет-ресурсында жарияланады.

252. Биржалық тауарды сатып алушы мен сатушы арасындағы есеп айырысулар сатып алушы тарапынан сатып алынған биржалық тауардың көлемінен жүз пайыз алдын ала төлем шартымен жүргізіледі.

253. Өтінімдер бағасы Инкотермс 2020 (EXW, FCA) шарттарында көрсетіледі.

254. Сатушы осы қағидаға сәйкес өткізілген биржалық сауда-саттық жеңімпаздарымен жасалған шарттар негізінде өткізілетін биржалық сауда-саттықты ескере отырып, ай сайынғы түзетумен тауарды тиеп жөнелту кестесін қалыптастырады және оны биржалық сауда-саттық жеңімпазында тиісті шарт жасалған тасымалдаушыға орындау үшін жібереді.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірді жөнелту кестесі тауар биржасының интернет-сайтында орналастырылады, бұл ретте осы қағидалардың 235-тармағында көрсетілген сатып алушыларға көмірді бірінші кезекте жөнелту басым сипатта болады.

255. Сатушы коммуналдық-тұрмыстық көмірмен биржалық сауда-саттық жүргізетін 60 тоннадан астам жасалған биржадан тыс мәмілелердің тауар биржасында тіркелуін қамтамасыз етеді.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірдің биржадан тыс мәмілелері деп коммуналдық-тұрмыстық көмірді сатушының тікелей жеткізу шеңберінде жасаған мәмілелері түсініледі.

256. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, биржалық тауар бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

26 тарау. Портландцемент (цемент) сату секциясы

257. Осы қағиданың 2-тармағының 2), 3), 35) тармақшаларында көрсетілген, портландцемент тауар биржасы дилер ретінде аккредиттелген не аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін тұлғалар портландцемент биржалық сауда-саттығына қатысушылар болып табылады.

258. Портландцементті тауар биржасында сатушылар портландцементті өндірушілер, сондай-ақ портландцементті Қазақстан Республикасының аумағында өткізуді жүзеге асыратын отандық импорттаушылар болып табылады.

259. Портландцементті тауар биржасында сатып алушылар портландцементтің көтерме сауда жеткізушілері, сондай-ақ портландцементті өз мұқтаждары үшін сатып алатын кәсіпкерлік субъектілері болып табылады.

260. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық сауда-саттыққа қатысушылар биржалық сауда-саттықты өткізгенге дейін кемінде бір жұмыс күні бұрын тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік орталықтың шотына биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Биржалық мәміле жасалған кезде биржалық қамтамасыз етуді қайтару жасалған шартты биржада тіркеу үшін ұсынған сәттен бастап 10 банктік күн ішінде жүргізіледі.

261. Тауар Тауар биржасы арқылы мынадай сауда құралдары бар тиісті ерекшеліктер бойынша өткізіледі:

биржалық тауардың түрі және оның сапалық сипаттамалары;

биржалық тауарды жеткізу орны, мерзімі, тиеп-жөнелту тәсілі және өзге де шарттары;

Төлем шарттары;

лоттың мөлшері.

262. Сатушылар сату жоспарына сәйкес сауда-саттықта белгіленген шарттарда тауарды нақты тиеп, тауар биржасының сауда жүйесінде тауар биржасы арқылы тауарды сатуға қояды.

Егер тауар сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем қосымша келесі сауда сессияларында қойылады.

263. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде биржалық тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер лоттарға қойылады.

Лоттың максималды мөлшері - 5 вагон (вагон нормасына байланысты 300-350 тонна).

Бұл ретте сатып алушы өз мұқтажын қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда-саттық барысында бірнеше лот сатып алады.

264. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын тауар бағасының ең төменгі деңгейі базалық бағаның 98 пайызынан кем болмайды, ал бағаның ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессияларында тауардың базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға тиісті ерекшеліктегі тауардың көтерме бағаларының ағымдағы жасалатын келісімшарттарының орташа өлшемді мәні деңгейінде белгіленеді.

2) кейінгі негізгі және қосымша сауда сессияларында базалық баға биржалық мәмілелер жасалған тиісті сауда құралы бойынша алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан тауардың орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді.

265. Тауармен сауда-саттық қосарланған қарсы аукцион режимінде мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) сауда сессиясы ішінде биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімдерді электрондық сауда жүйесіне береді;

2) тауарды сатып алуға (сатуға) арналған өтінімде мынадай негізгі мәліметтер қамтылады:

биржалық сауда-саттыққа қатысушының атауы;

өтінім түрі (сатып алуға немесе сатуға);

сатып алынатын (сатылатын) тауардың атауы;

теңгемен көрсетілетін тауардың бағасы;

сатып алуға (сатуға) өтінім берілген тауардың саны

3) барлық қабылданған өтінімдер сатуға және сатып алуға қанағаттандырылмаған өтінімдер кезегінде жинақталады:

сатып алуға өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың кему тәртібімен, ал бағалары тең болған кезде – олардың электрондық сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

сатуға арналған өтінімдер оларда көрсетілген бағалардың өсу тәртібімен, ал бағалары тең болған кезде – олардың электрондық сауда жүйесіне түсу кезектілігі тәртібімен сараланады;

4) сатуға жаңадан келіп түскен өтінім ең жоғары бағаны қамтитын сатып алуға арналған өтінімнен бастап, сатып алу бағасы келіп түскен өтінімнің бағасынан жоғары немесе оған тең болатын сатып алуға арналған қолда бар өтінімдер есебінен қанағаттандырылады. Бұл процесс сатуға арналған осындай өтінім толық қанағаттандырылғанға дейін не Бағасы бойынша қолайлы өтінімдер таусылғанға дейін жалғасады.

Жаңадан келіп түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) талап етілетін қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе одан көп мәмілелер жасалады. Мәмілелер талап етілетін қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жасалады.

266. Толық қанағаттандырылған сатып алуға (сатуға) өтінімдер бұдан әрі сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады.

267. Биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шексіз санын береді. Бұл ретте сауда-саттыққа қатысушы берген кез келген өтінімді мәміле жасалған сәтке дейін алуға жол беріледі.

268. Сауда сессиялары аяқталғаннан кейін қанағаттандырылмаған өтінімдер тауар биржасының электрондық сауда жүйесімен автоматты түрде жойылады;

269. Сатып алушы қойған тауарды сатып алуға сатып алушылардың өтінімдері болмаған жағдайда сатушы тауардың ұсынылған құнын төмендетуді жүзеге асырады.

Бұл ретте сатушы өз қалауы бойынша тауардың бағасын тауардың нақты номенклатурасы бойынша сол күнтізбелік жылға арналған тауарды жеткізуге қатысты

мәмілелер бойынша қалыптасқан орташа өлшемді бағаның деңгейінен төмендетеді не төмендетпейді.

270. Әрбір өтінім мен мәмілеге ақпаратты есепке алуды жүргізу үшін бірегей код беріледі.

271. Тауар биржасы электрондық сауда жүйесінде тиісті мәміле жасасу туралы жазба енгізу арқылы көп бағытты өтінімдердің бір-біріне сәйкестігін тауар биржасы тіркеген сәтте мәміле биржалық сауда-саттықта жасалған болып есептеледі.

272. Электрондық сауда жүйесінде мәміле бойынша есеп автоматты түрде қалыптастырылады, ол тауар биржасының уәкілетті лауазымды адамының электрондық цифрлық қолтаңбасы қойылған, мәміле тараптарының жасасуын растайтын электрондық құжат болып табылады. Сауда-саттыққа қатысушының жеке сұрау салуы бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушы Сауда-саттықты ұйымдастырушы куәландырған электрондық құжаттың қағаздағы нұсқасын ұсынады.

273. Өтінімдер бағасы Инкотермс 2020 шарттарында көрсетіледі.

274. Сатушы осы қағидаға сәйкес өткізілген биржалық сауда-саттық жеңімпаздарымен жасалған шарттар негізінде өткізілетін биржалық сауда-саттықты ескере отырып, ай сайынғы түзетумен тауарды тиеп жөнелту кестесін қалыптастырады және оны биржалық сауда-саттық жеңімпазында тиісті шарт жасалған тасымалдаушыға орындау үшін жібереді.

Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, биржалық тауар бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

27 тарау. Қара металл сынықтарын сату секциясы

275. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесі Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 141 бұйрығымен бекітілген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10695 болып тіркелген) тауар биржаларының электрондық сауда жүйесіне қойылатын міндетті талаптарға сәйкес келеді.

276. Аукционға қатысушылар сауда-саттыққа бастамашының өтінімінде көрсетілген шарттарда, өтінімде көрсетілген баға бойынша да, сондай-ақ лоттың бастапқы бағасынан жоғары/төмен баға бойынша өз шарттарын көрсете отырып, өтінімдерді ұсыну жолымен мәміле жасасуға оферта жасайды, жоғарылатуға немесе төмендетуге аукцион өткізіледі.

Бұл ретте аукционға қатысушыларға өтінімнің бағытына қарай лоттың бастапқы бағасынан жоғары/төмен бағамен өтінімдердің шектеусіз санын ұсынуға рұқсат етіледі.

277. Аукционға қатысушылардың өтінімдері қайтарып алынбайтын болып табылады.

Өтінімдегі бағалар үтірден кейін екі белгіге дейінгі дәлдікпен көрсетіледі. Осы талапты бұза отырып ұсынылған өтінімдерді тауар биржасы сауда жүйесінен алып тастауға тиіс.

278. Металл сынықтарының бағалары бойынша дұрыс ақпарат алу мақсатында қалыптасқан нарық конъюнктурасын ескере отырып, тауар биржасында Металл сынықтарының бағаларына баға белгілеу жүргізіледі, ал өтінім берілген күні тауар биржасында Металл сынықтарының бағаларына биржалық баға белгілеу болмаған кезде баға металл сынықтарын қайта өңдейтін кәсіпорындардың сатып алуының соңғы қолжетімді нарықтық бағасы бойынша айқындалады.

279. Аукцион бастамашысы Сауда-саттықты өткізуге өтінім берген кезде өтінімдегі баға металл сынықтарына арналған соңғы қолжетімді баға белгіленімі бойынша көрсетіледі, бұл ретте аукцион бастамашысына металл сынықтарына арналған баға белгіленімінің 30% - ынан төмен бағаны көрсетуге жол берілмейді.

280. Егер өтінімдер екіден кем қатысушыдан берілген жағдайда, аукцион өтпеді деп танылады және күшін жоюға жатады.

281. Тауар биржасы өтінімдерді қою үшін тауар биржасы бөлген уақыт кезеңі өткеннен кейін сауда жүйесінде әрбір клиенттен биржалық сауда-саттыққа қатысушылар қойған өтінімдерді қабылдауды тоқтату сәтіндегі барлық үздік өтінімдер туралы ақпаратты қамтитын өтінімдер туралы есепті қалыптастырады.

282. Егер төмендетуге арналған аукцион жабылғанға дейін үш минут ішінде әлеуетті клиенттің биржалық сауда-саттыққа қатысушыларының бірі жаңа ең төменгі бағаны енгізсе, жоғарылатуға/төмендетуге арналған аукционның жабылу уақыты автоматты түрде бес минутқа, бірақ үш реттен асырмай ұзартылады.

283. Өтінімдер туралы есепте ең жоғары/ең төмен бағалары бірдей өтінімдер бар жағдайларды қоспағанда, өтінімдер туралы есепке сәйкес лоттың ең жоғары/ең төмен бағасымен өтінім берген клиент аукцион жеңімпазы деп танылады.

284. Тауар биржасы өтінімдер туралы есепті қарауға бөлген уақыт кезеңі өткеннен кейін аукцион бастамашысының қарсы өтінім беру арқылы аукцион жеңімпазының офертасын акцептейді.

285. Биржалық мәміле жасалғаннан кейін тауар биржасы сауда жүйесінде жасалған биржалық мәміле туралы ақпаратты қамтитын қорытындылар туралы хаттаманы қалыптастырады және аукцион бастамашысы мен жоғарылатуға/төмендетуге арналған аукцион жеңімпазына жібереді.

286. Жоғарылатуға/төмендетуге арналған аукционды өткізу үшін аукцион бастамашысы дилер ретінде дербес немесе өзінің брокері арқылы тауар биржасына өтінім береді, онда мынадай мәліметтер мен шарттар көрсетіледі:

1) аукцион бастамашысының атауы (заңды тұлға үшін), тапсырыс берушінің тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) (жеке тұлға үшін), нақты мекенжайы, толық атауы, банктік деректемелері;

2) аукцион лоты: функционалдық, техникалық, сапалық және пайдалану сипаттамалары сипатталған тауарға техникалық ерекшелік, сондай-ақ тауарлардың осы талаптарға сәйкестігін растайтын құжаттар тізбесі;

3) тауарды тасымалдауға, сақтандыруға, кедендік баждарды, салықтарды (Егер тауарды өткізу бойынша айналымға қосылған құн салығы салынған жағдайда) төлеуге арналған шығыстарды, алымдарды, сондай-ақ тауарларды беру шарттарында көзделген өзге де шығыстарды қоса алғанда, лоттың теңгемен алғандағы бастапқы бағасы;

4) сатылатын / сатып алынатын тауардың саны;

5) өлшем бірлігі;

6) Төлем шарттары;

7) тауарды беру шарты мен орны;

8) тауар жеткізілімі шарты жасалған күннен бастап есептелетін тауар жеткізілімінің мерзімі;

9) шарттың елеулі талаптары көрсетілген оның жобасы;

10) әлеуетті сатып алушылардан/сатушылардан лот бойынша түсіндірулерді аукцион бастамашысынан сұратуға жол берілетін тәсілдер; аукцион бастамашысының уәкілетті тұлғаларының сұрақтарымен жүгіну үшін электрондық поштасының мекенжайы және телефон нөмірлері; ;

11) әлеуетті сатып алушы/сатушы сәйкес келетін біліктілік талаптарын қамтуға тиіс.

287. Аукцион бастамашысының жоғарылатуға/төмендетуге арналған аукционды өткізуге арналған өтінімге өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізуіне жол берілмейді.

288. Тауар биржасы арттыру/төмендету аукционын өткізуге өтінімді алған күннен бастап екі жұмыс күні ішінде аукцион өткізу туралы не аукцион өткізуден бас тарту туралы шешім қабылдайды және өтінім келіп түскен брокер немесе дилерге қабылданған шешім туралы хабарлайды.

289. Металл сынықтарын сатып алу/сату бойынша сауда–саттық өткізу туралы хабарландыруды тауар биржасы биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін кемінде он жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Жоғарылатуға/төмендетуге арналған аукционды өткізу мерзімдерін ұзартуға жол беріледі. Аукцион өткізудің жаңа күнін тауар биржасы өзінің интернет-ресурсында жариялауға тиіс.

290. Хабарландыру құрамында:

1) аукцион лотының атауы;

2) аукцион өткізуге өтінімнің толық мазмұны;

3) аукционға қатысуға өтінім беру мерзімі;

4) тауарды беру шарты жасалған күннен бастап әрбір лот бойынша тауарларды беру мерзімі.

291. Төмендетуге арналған аукционға қатысуға өтінімдер беру мерзімі кемінде он жұмыс күнін құрайды және биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін екі жұмыс күнінен кешіктірілмей аяқталады.

292. Аукционды өткізу туралы хабарландыру жарияланғанға дейін өтінімдерді ұсынуға жол берілмейді.

293. Біртекті болып табылмайтын аукционды өткізу кезінде бастамашы өтінімде мұндай тауарларды лоттарға бөледі.

294. Аукцион бастамашысының мүдделерін білдіретін Брокер әлеуетті сатып алушылардың/сатушылардың мүдделерін білдірмейді.

295. Әлеуетті сатып алушы / сатушы мынадай негіздердің бірі бойынша аукционға қатысуға жіберілмейді:

1) біліктілік талаптарына, сондай-ақ техникалық ерекшелік талаптарына сәйкестікті растау үшін құжатты (құжаттарды) ұсынбау;

2) қатысушылардың сәйкестігін растау үшін ұсынылған құжаттардағы ақпараттың негізінде біліктілік талаптарына сәйкес келмеу фактісін анықтау болып табылады;

3) біліктілік талаптары бойынша анық емес ақпарат беру фактісін анықтау болып табылады;

4) өнім беруші ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамаға сәйкес әзірленген және бекітілген тізілімдерден, тізімдерден (тізбелерден) тұрады.

296. Аукционға тек бір ғана қатысушы жіберілген жағдайда, онда төмендетуге арналған аукцион өткізілмейді және мұндай аукцион өтпеді деп танылады.

297. Аукционға қатысуға жіберілген әрбір әлеуетті сатып алушыдан/сатушыдан биржалық сауда-саттыққа қатысушылар аукцион өткізілетін күнге дейін бір жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының клирингтік орталығына биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Қамтамасыз етуді аукционға қатысуға өтінім бергенге дейін енгізуге жол беріледі.

298. Биржалық қамтамасыз етуді енгізбеген биржалық сауда-саттыққа қатысушылар аукционға жіберілмейді.